



Apare cu sprijinul Primăriei sectorului 2 București, primar Neculai Onțanu

Luceafărul

de dimineață

Săptămânal de cultură al Uniunii Scriitorilor din România

Nr. 37 (909), Miercuri, 11 noiembrie 2009, 16 pagini. Preț: 3 lei

Mircea VULCĂNESCU - un român pentru eternitate



HORIA DAMIAN
Natură moartă, 1945

DAN CRISTEA:

**Eminescu
la Berlin
sau noutăți în
eminescologie**

ANDREEA CĂLINESCU:

**Petrecere cu
poezie, prieteni
și... trufe
de ciocolată**

SEVER NEGRESCU

Poeme

BOGDAN GHIU:

**Sampling
istoric și
presiune asupra
prezentului**

CONSTANTIN STAN:

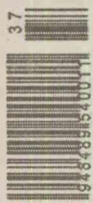
**Ce nu înțeleg
eu este de ce
nu înțeleg nimic
de la TV**

REVISTA REVISTELOR:

**Bătăi au fost,
bătăi sunt încă!**

În numărul viitor:

Un interviu cu Mihaela MIROIU



IN MEMORIAM

Claude LEVI-STRAUSS

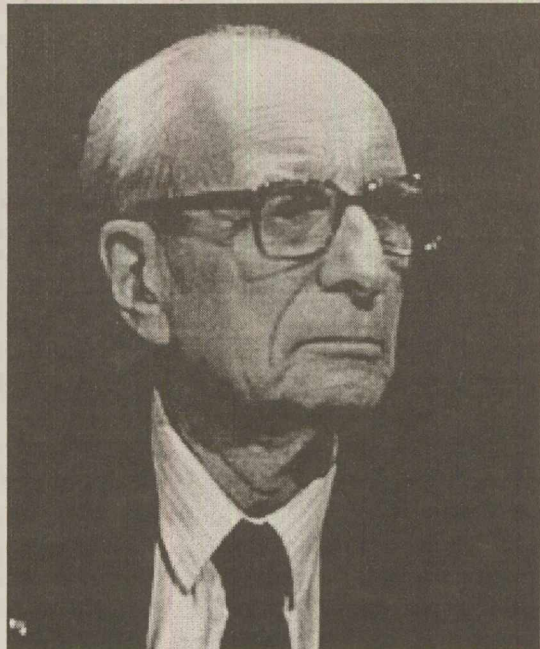
Academia Franceză a anunțat marți moartea lui Claude Levi-Strauss, celebrul intelectual francez considerat părintele antropologiei moderne. El a murit la vârsta de 100 de ani.

Născut în 1908 la Bruxelles, Claude Levi-Strauss a pus bazele antropologiei moderne în anii '50, prin lucrarea „Structurile elementare ale rudeniei”.

De-a lungul carierei sale, a scris lucrări fundamentale precum *Tristes Tropiques* (1955), *The Savage Mind* (1963) și *The Raw and the Cooked* (1964).

Academia Franceză nu a precizat cauza sau data morții.

Claude Levi-Strauss a fost primul centenar al Academiei Franceze, instituție fondată în 1634.



Revista revistelor

Bătăi au fost, bătăi sunt încă!



Două articole din sumarul numărului de săptămâna trecută al revistei *Cultura* ne-au reținut atenția în mod deosebit. Primul, semnat de Andrei Terian, este un text bun cu un titlu prost: *O plastografie (G. Călinescu, N. Iorga și Ileana Vrancea)* – ambiguu, sugerând exact contrariul conținutului articolului. Ce înțelege orice om cu mintea la purtător citindu-l? Că toți sau măcar unul din cei trei au comis un fals în acte publice ori au falsificat ceva – un document, semnătura de pe un document, act sau lucrare, fiindcă asta ne spune DEX-ul că înseamnă vorba asta proastă, plastografie. Când colo, ce să vezi? Nici pomeanală de așa ceva. Articolul lui Andrei Terian este o extrem de documentată și pertinentă punere la punct a unor alegații ale Ilenei Vrancea care, în esul monografic *Aristare și bietul Ioanide*, îl acuză pe G. Călinescu de subtilizarea unor idei și concepte puse în circulație întâiași dată pentru prima oară la noi de Nicolae Iorga. Dar, și dacă ar fi fost așa, nici măcar asta nu se cheamă plastografie. Eventual, plagiat, ceea ce este totuși altă culturală mănecă de pește.

La fel de interesant este și textul lui Bogdan Duca *Despre intelectuali. Toți intelectualii* – un cam prea categoric, însă deplin îndreptățit pe ici, pe colo și anume în punctele esențiale, rechizitoriu la adresa categoriei de cetățeni menționați în titlul articolului. Chiar dacă mulți se pot simți vexați de asprimea tonului și verdictelor lui B.D. care tulbură apele oglinzii narcisiste în care intelectualii își contemplă de multe ori chipul luminos, cea mai potrivită reacție din partea lor ar fi nu dezavuarea autorului, ci o mult mai cuminte și mai lucrativă cădere pe gânduri. Ea n-a dăunat nimănui, niciodată.

România literară 44



Un captivant interviu cu recenta laureată a Premiului de excelență Prometheus, poeta Ileana Mălăncioiu, realizează în ultimul număr al *României literare* Lucia Negoită. Dialogul evocă scriitori și reînvie întâmplări care au marcat destinul literar al unei autoare situată ferm în prima linie a liricii românești de ambe sexe. Rememorările sunt străbătute în permanență de luciditatea ușor amăruie, dar și de generozitatea care își pun inconfundabila pecete pe toate rarele descinderi în spațiul public al Ilenei Mălăncioiu.

Semnalam, de asemenea, „marginaliile esențiale” pe care le dedică Rodica Binder ediției din acest an a Târgului de carte de la Frankfurt și al VI-lea episod din foiletonul lui Mircea Mihăieș *Primul Faulkner*.

Dintr-un posibil ciclu *Bătăi au fost, bătăi sunt încă*, Dumitru Hîncu oferă o secvență din viața literară românească de acum optzeci

de ani: înfruntarea contondentă dintre Păstorel Teodoreanu și Ion Călugăru, acesta din urmă molestat oarece de coautorul piesei *Rodia de aur* jucată la naționalul bucureștean pe care I. C., cronicarul dramatic de la *Cuvântul* n-o lăudase îndeajuns (mă rog, asta e un fel de a spune: de fapt, o cam luase la mișto, dar – nota bene – îndreptățit și argumentat!).

Morala: nimic nou sub soarele alb al pustiului etic din literatura mioritică...



Din mensualul editat de I.C.R. se detașează dosarul *J.D. Salinger sau perversitatea inocenței* la care contribuie, în afara lui Mircea Mihăieș, coordonatorul grupajului, Marcel Corniș-Pop, Romina Fischer, Dana Chetrinescu și Dana Crăciun precum și esul despre femeie al lui Sorin Lavric *Eumenida vegetală* plin de observații subtile și de formulări aforistice, multe dintre ele frizând paradoxul: „Profunzimea unei femei se măsoară după gradul de inadecvare la realitate...”; sau: „...Femeile cu pretenții organizatorice sunt deviate de la menirea esenței lor, lipsite fiind de puterea de a fecunda imaginația bărbatilor”; sau: „Pentru un ochi obsesiv, femeile cu efect răscolitor au cel mai adesea o înfățișare nespectaculoasă sau stinsă”; sau: „Fizionomia somnului este urâtă” etc., etc. (G.N.)

Calendar

11.11.1928 - Cornelia Ștefănescu	14.11.1938 - Ion Cocora
11.11.1950 - Mircea Dinescu	14.11.1948 - Camelia Caracaleanu
11.11.1930 - Simion Dima	14.11.1940 - Doina Antonie
11.11.1948 - Narcis Zărnescu	14.11.1926 - Viorica Dinescu
13.11.1930 - Georgeta Horodincă	16.11.1948 - Ion Cristoiu
13.11.1941 - George Chirilă	16.11.1942 - Mariana Bulat
13.11.1927 - Laurențiu Checiches	16.11.1935 - Miron Cordun
13.11.1950 - Ioana Crăciunescu	16.11.1927 - Laurentiu Checiches
14.11.1934 - Andrei Brezianu	

Luceafărul
de dimineață

Revistă de cultură
a Uniunii Scriitorilor din România
Editor: Asociația
LUCEAFĂRUL DE DIMINEAȚĂ

Apare cu sprijinul



Str. Dimbovita nr. 59-61

Telefon: 0372.118.300

Fax: 0372.118.330

Director: DAN CRISTEA
Responsabil de redacție: GELU NEGREA
Redacția:
HORIA GÂRBEA
BOGDAN GHIU
SORIN LAVRIC
IOLANDA MALAMEN
STELIAN TĂBĂRAȘ

Colegiu editorial:
RADU F. ALEXANDRU
GABRIEL CHIFU
LIVIUȘ CIOCĂRLIE
TRAIAN T. COȘOVEI
MIHAI ȘORA
CORNEL UNGUREANU

Art director: GELU IORDACHE
Administrație, difuzare: EUGEN CRIȘAN

Tipărit la CROMOMAN

Revista LUCEAFĂRUL DE DIMINEAȚĂ
este membră a Asociației Revistelor,
Imprimeriilor și Editurilor Literare (A.R.I.E.L.)

Adresa redacției: Calea Victoriei nr. 133, București, sector 1
Tel: (021)-312.96.93; Tel./Fax: (021)-212.79.83

e-mail: luceafaruldeminieata@gmail.com

www.revistaluceafarul.ro

Banca Română de Dezvoltare -
Sucursala Victoria, București
Cont Lei: RO29BRDE445SV36784884450
Cont Euro: RO25BRDE445SV36784964450

ISSN 2065-7536

Autorii care doresc să fie recenzați în paginile LUCEAFĂRULUI DE DIMINEAȚĂ sunt rugați să expedieze cărțile pe adresa redacției: Calea Victoriei nr. 133, București, sector 1

IMPORTANT! Colaboratorii ne pot trimite materiale doar în format electronic și culese cu semne diacritice!

Reguli generale de corespondență cu redacția:
Manuscrisele nesolicitate și nepublicate nu se înapoiază.
Textele trimise către rubrica Poșta redacției vor purta pe plic mențiunea respectivă.

DIFUZARE
Revista LUCEAFĂRUL DE DIMINEAȚĂ poate fi găsită la librăria de la Muzeul Literaturii.
De asemenea, se pot face abonamente prin Poșta Română; număr de catalog: 19379

Conform prevederilor Statutului, Uniunea Scriitorilor din România nu răspunde pentru politica editorială a publicației și nici pentru conținutul materialelor publicate.

Revista LUCEAFĂRUL DE DIMINEAȚĂ promovează diversitatea de opinii, iar responsabilitatea afirmațiilor cuprinse în paginile sale aparține autorilor articolelor.

Eminescu la Berlin sau noutăți în eminescologie

Sejurul lui Eminescu la Berlin începe în 1872, toamna târziu, și se sfârșește după aproape doi ani, în vara lui 1874. Poetul-doctorand se înscrie în decembrie 1872 la Facultatea de Filozofie a Universității „Friedrich Wilhelm“ (cum scrie Iliana Gregori, „Studiul la Universitate a constituit de fapt unica rațiunea a prezenței lui Eminescu la Berlin“), frecventează regulat cursurile, timp de patru semestre (1872/73 și 1873/74), are, printre profesori, adevărate somități academice ale timpului, precum Eugen Dühring, Moritz Lazarus, Karl Richard Lepsius, Eduard Zeller, dar părăsește orașul, devenit recent „capitală imperială“, în 1871, fără a-și lua doctoratul promis, deci fără diploma care să-i permită să ocupe postul de profesor în țară, la Universitatea ieșeană.

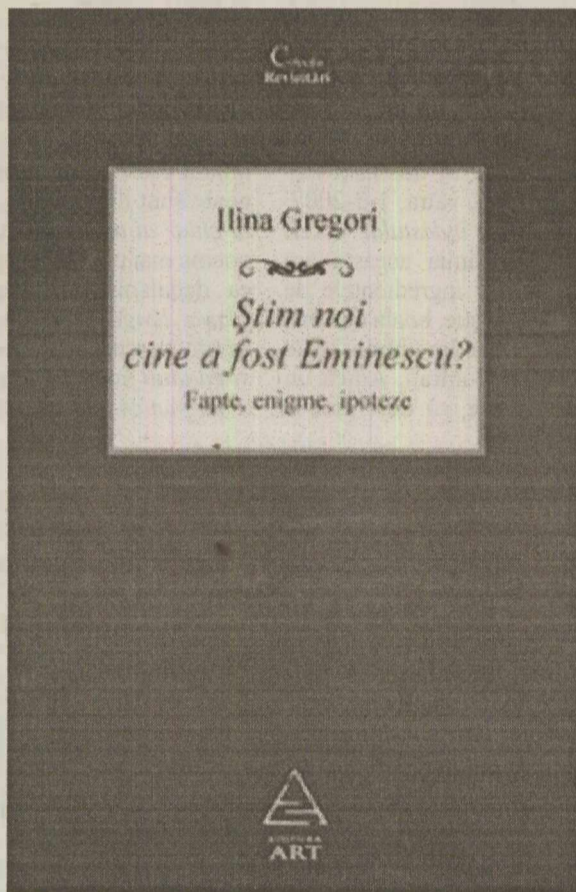
În ce privește perioada berlineză din viața lui Eminescu, păreriile biografilor converg în a o vedea mai degrabă ternă, cu efecte mai curând dezolante la capitolul activității literare. G. Călinescu reține cu precădere aspectele de nemulțumire în **Viața lui Mihai Eminescu**, insistând pe o schimbare caracterologică a firii omului: „Dacă în privința studiilor se poate vorbi de mai multă aplicare, în existența poetului aici se observă o iritațiune, o nemulțumire veșnică de tot și de toate, o neîncredere bolnăvicioasă în sine și chiar o răutate față de oameni, în sfârșit o nevroză cu caracter abulic, a cărei manifestare este tristețea hotărârilor și a renunțărilor bruște, iraționale. Caracterul morocănos, bănuielnic, retractil și exaltat totodată al poetului de mai târziu începe a da primii colți de pe acum“. În ediția sa critică, pe de altă parte, D. Murărașu reține, pentru anii 1873-1874, douăzeci și două de poezii și poeme, dintre care doar trei au fost date spre publicare de Eminescu însuși, și anume **Înger și demon**, **Floare albastră**, **Împărat și proletar**.

Pentru Iliana Gregori, adoptată ea însăși de capitala germană, capitolul berlinez din existența poetului e departe însă de a fi unul nefast, chiar dacă acesta se încheie cu visul academic spulberat și cu aspirații poetice mai reduse. „După părerea mea“ - scrie acest remarcabil eminescolog la pagina 68 a lucrării sale (premiată cu Premiul pentru critică al Uniunii Scriitorilor pentru anul 2008) - anii de studii la Berlin l-au *schimbat* într-adevăr pe Eminescu, dar el nu a ieșit din această experiență nici înfrânt și nici desfigurată, pentru a relua ideea, mai departe, la pagina 247, cu o și mai susținută fervoare în ce privește pozitivitatea benefică a sejurului german: „contrar imaginii-stereotip înrădăcinate în receptarea lui Eminescu, perioada lui berlineză nu se remarcă prin abulie, ci, dimpotrivă, printr-un dinamism și o fecunditate de-a dreptul incomensurabile“. Aceste opinii incitante se bazează pe o aprofundare a investigației biografice, dar și pe o corelare mai strânsă între „viață“ și „operă“, căci, după cum se exprimă autorul, „analiza și interpretarea scrierilor eminesciene trebuie să se îmbine cu reflecția biografică; altfel spus, lectura *operei* să implice lectura *vieții*. Astfel, pentru a puncta un exemplu în ce privește biografia, Iliana Gregori acordă o mai mare atenție decât cea acordată îndeobște faptului că, la Berlin, Eminescu nu e numai student, dar, de la o vreme, și secretar particular pe lângă junimistul Theodor Rosetti, numit agent consular al Principatelor la Berlin, post pe care poetul îl păstrează și sub succesorul lui Rosetti, N. Crețulescu („Eminescu a frecventat sistematic reprezentanța diplomatică română într-o perioadă de stabilitate și succese impresionante, care justificau speranțele puse în Carol“).

Ceea ce aduce original Iliana Gregori în discursul critic eminescolog ține, în bună măsură, de noutatea de metodă și de perspectivă. Cercetătoarea numește *parabiografie* investigațiile în ambianța social-politică și culturală, în „orizontul de viață al poetului în această perioadă“. Acestea toate se referă la orașul însuși, la „brizanta anilor 1872-1874 pentru istoria Berlinului“, devenit peste noapte capitală imperială, la harta metropolei și la limbajul ei urban, la itine-

rariile eminesciene prin această „Atenă de pe malul Sprei“. Fără a se integra propriu-zis, Eminescu răspunde într-un mod „inteligent, receptiv și pasionat“ noului context de viață în care e pus. Stau măturie, printre altele, versurile din „**Privesc orașul - furnicar**“ („*Cu oameni mulți și muri bizari,/ Pe strade largi cu multe bolți,/ Cu câte un chip l-a stradei colț*“), care sesizează adecvat atmosfera teutonă, dar și versurile umoristice, de voie bună și de fugă din oraș, pe care le găsim în „**Din Berlin la Potsdam**“: „*Din Berlin la Potsdam merge/ drum de fier, precum se știe,/ Dară nu se știe încă/ C-am luat bilet de-a trie,/ C-am plecat de dimineață/ Cu un taler și doi groși.../ Și de gât cu blonda Milly,/ C-ochi albaștri, buze roși*“.

Dacă *parabiografia* se referă la asimilările și corepondențele conștiente, o altă metodă, denumită *onirobiografie*, se referă la trăirile inconștiente, la o „reconstituire“, așadar, a sentimentelor, a reflecțiilor, reveriilor și viziunilor pe care străzile și monu-



Iliana Gregori, **Știm noi cine a fost Eminescu? Fapte, enigme, ipoteze**, Editura Art, 2009, 331 pagini

mente din Berlinul anilor 1873-74 i le inspirau lui Eminescu. Paginile cele mai inspirate în acest sens, deși stilul autoarei se arată, în genere, rece și exact, dacă nu, pe alocuri, chiar arid, sunt legate de implicațiile „complexului egiptean“ în planul imaginariului eminescian (puse în legătură cu prelegerile profesorului Lepsius și cu marea operă a acestuia, Muzeul Egiptean din Berlin), ca și de implicațiile imaginii reginei-moarte, așa cum se oferă aceasta în Mausoleul din parcul Castelului Charlottenburg, adăpostind sarcofagul reginei Luise, soția lui Friedrich Wilhelm III, moartă în foarea vârstei, la 34 de ani, în prima decadă a secolului al XIX-lea. Castelul din Charlottenburg era în imediata vecinătate a celei de a doua adrese a lui Eminescu din Berlin, situată pe strada Portocalelor numărul 6, loc în care poetul scria la povestea Faraonului Tla. „Regele-văduv, regina-iubită, mireasa moartă, femeia-copilă, mausoleul lângă Castel, apa, barca și insula, moartea-somn, moarta - (ca și)vie, frumoasa de marmoră etc. etc. Nu are această istorie corespondențe cu universul imaginar eminescian?“ (p. 253). Subintitulată „fapte, enigme, ipoteze“, lucrarea Ilinei Gregori răspunde acestei întrebări prin însuși subtitlul ei.

În ce privește rolul studiilor și preocupărilor intelectuale berlineze în evoluția spirituală a poetului,

Iliana Gregori insistă asupra schopenhauerianismului lui Eminescu („La Berlin, Eminescu își completase sau poate împrăștiase - lecturile schopenhaueriene, consultând **Lexiconul** lui Fraunstädt, recent apărut“, „opera filozofului poate arunca mai multă lumină decât s-a admis până acum asupra misterioaselor preocupări și experimente eminesciene“ și, derivând de aici, „înrudirea profundă între oniologia schopenhaueriană și **Sărmanul Dionis**“. Autoarea insistă, deopotrivă, asupra cercetărilor etnopsihologice („fiecare popor are un *suflet* propriu“), întreprinse de Moritz Lazarus și Heinrich Steinthal, și cu care Eminescu vine în contact, cât și asupra ideii, venite pe calea recitirii Egiptului antic, că „în vis, toate civilizațiile se întâlnesc și comunică“. Această contemporaneitate onirică, subliniază Iliana Gregori, este pentru Eminescu nemurirea însăși.

„În ce privește producția poetică“, scrie Iliana Gregori, „pretinsa penurie a anilor berlinezi, reală în cazul versurilor publicate, nu se verifică dacă ținem seama și de materialul rămas în manuscrise. Perpessicius atribuie mai mult de treizeci dintre postumele eminesciene acestei perioade“. Printre ele, **Călin Nebunul**, **Fata-n grădina de aur**, **Miron și frumoasa fără corp**, astfel încât se poate afirma că acum se naște **Lucașfărușul**. Creativitatea literară eminesciană, consideră autoarea, în evidentă opoziție cu critica tradițională, a atins în acei ani belinezi un „moment de vârf“. În „laboratorul berlinez“ trebuie să introducem însă „bruiioane“, antetexte, texte rămase nedefinitivate, atât în versuri, cât și în proză (aici ar afla locul pentru Povestea faraonului Tla, text căruia Iliana Gregori îi consacră o strânsă și, pe alocuri, originală analiză).

Cum se poate remarca, în asemenea perspective se află „noutatea“ abordărilor riscate de Iliana Gregori. Cercetătoarea favorizează „critica genetică“ și conceptul de antetext (*avantext* e cuvântul datorat lui Jean Bellemin-Noel, desemnând „o anume reconstrucție a ceea ce a precedat un text, stabilită de un critic, cu ajutorul unei metode specifice, pentru a face obiectul unei lecturi în continuitate cu datul definitiv“). Abordările autoarei favorizează deopotrivă, în spirit postmodern, „opera deschisă“ („Autorul Eminescu nu și-a încheiat nici o scriere și nu și-a definitivat vreun proiect. Opera sa a rămas deschisă, așa cum fusese pentru el însuși: de recitat, de continuat și rescris“, p.178), ca și procesul poetic care primează asupra produsului finit. Fazele acestui proces posedă pentru interpret o valoare egală. Precum lecturii Faraonului Tla, se propune o *lectură în circuit*, aplicată unor texte înrudite, tematic și cronologic, dar care provin din compartimente diferite ale operelor: corespondență, proză, note de curs (p. 156). De la Negoitescu încoace nu s-a auzit o voce mai radicală decât a Ilinei Gregori pentru revizuirea raportului dintre antumele și postumele eminesciene: „E evident acum, când dispunem de ediția completă, că antumele nu reprezintă adecvat creația eminesciană, nici din punct de vedere cantitativ, nici sub aspectul diversității ei și nici chiar al calității estetice. Regimul preferențial de care beneficiază ele în practica editorială derivă dintr-o prejudecată: versiunea publicată cu autorizația autorului este considerată în mod tradițional - și nu numai în eminescologie, trebuie spus - ca forma ultimă, adică definitivă și optimă, la care poate ajunge o lucrare literară, scurt spus: *best text*“ (p. 151-52).

Conceptului de „operă deschisă“, nedefinitivă, aflată perpetuu în stare de proiect îi corespunde, în ce privește problema individului și a identității („Ea a stat în repetate rânduri, explicit, în centrul preocupărilor noastre, care, prin componenta lor biografică, o implică, de fapt, în mod constant“), conceptul de eu „deschis“, după model schopenhauerian, mereu *altul* și totuși, în veci, *același*. Pline de doxă, studiile Ilinei Gregori dau de gândit.

CACEALMAUA

FELIX NICOLAU

Dumitru Bădița din *Poeme prerafaelite* (Pontica, 2008) nu mai este cel din *Unghii foarte lungi și cumsecade*. Forma poemelor s-a mai ajustat, atmosfera e mai aerisită. Poate că aici ar fi de găsit explicația cuvântului din titlu. Cum se știe, la origine, termenul *prerafaelism* desemna ceea ce a fost înainte de moda lansată de Madonele grațios-vânjoase și de copiii bucălați ai lui Rafael Sanzio. Bineînțeles, curentul născându-se în secolul al XIX-lea, săgețile erau aruncate împotriva manierei și a execuției încărcate, stufoase. Dar Dumitru Bădița nu e prerafaelit pe urmele lui Dante Gabriel Rossetti, ci în felul lui propriu.

Mai întâi, este de remarcat fluența unei poezii încă grele: „*e și o bucurie a pielii când spaimele se resorb în corp/ încep serbări ale capilarelor susținute cu nerv/ părul e replica filiformă a unui surâs păstrat/ înapoia buzelor/ mestecat ușor degustat apoi îl înghit puțin câte puțin/ ca pe substanța unui drops topit în salivă*”. Nimic aspru în acumularea aceasta de cuvinte cu iz când expresionist, când absurd.

Urmează distihuri și tristihuri inspirate, dinamice: „*înving fără să fiu un ins puternic/ și plăcerea succesului/ dispăre imediat*”, „*ringul nostru: umbra capului/ unui al treilea adversar*”. Apoi alunecarea, uneori chiar prăbușirea, într-un univers contemporan, tehnicizat și mediatizat. Versurile încep să penduleze între Păunescu și V. Leac: „*videoclipuri... unul tare*”, „*oare ce visează/ condolezza rice?*”. Urmează descrieri contrapunctate de meditații senzoriale. Una este o petrecere a motocicliștilor, vizionări de spoturi, amintiri despre lecturi din Cioran. Multe dintre aceste spoturi par imaginate pe muzica melancolic-cinică a lui Leonard Cohen.

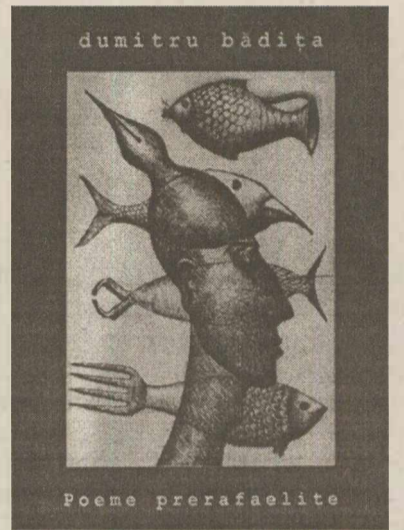
Noua imagistică a lui Dumitru Bădița este infuzată de media și de minireportaje,

videoclipuri, scene de viață casnică. Ceea ce nu poate decât să fie îmbucurător, pentru că a dispărut infatuarea artistică. Dezabuzarea și minimalismul sunt la ordinea zilei aici. Un decupaj revelator: „*stau picior peste picior și-l ascult pe un/ parapsiholog american care susține/ că munții noștri au fost curbați spre vest în/ urma acțiunii pneumatice/ a unor sclebți de prin părțile buzăului/ port ghețe înalte și blugii îmi atârnă peste tălpi*”. Singura problemă e că tehnica aceasta mai este aplicată de atâția poeți la ora actuală, încât e greu să-i mai distingi. Poate că poetul nostru se detașează ușor datorită rafinamentului și maturității scriiturii sale.

Volumul însă rămâne unul de trecere dinspre ceva înspre altceva. Și poate de asta – din cauza lipsei de stil unitar – este atât de viu. Bunăoară, iată un poem postmodern pur-sânge: „*zeii în legendele olimpului sorb nectar/ iguana pe animal planet înghite lăcuste/ gina pistol într-o revistă pentru femei/ consumă ouă tari/ într-un videoclip al minții mele/ poetul citește:// «noul expresionism e hrănit aproape exclusiv/ de spasmele imprecise ale ființei/ de un sentiment al atrocității imediate/ și al alienării ireversibile»/ (al. cistelean, vatra, 1-2-2007, târgu mureș)/și se simte îndestulat” (XII. foamea integrală). Bulimia aceasta are totuși feluri favorite, iar ingredientele de bază sunt poezii. Cum se știe, boala cea mai gravă a scriitorului român din ultimii 20 de ani este scrisul despre confrăți. Adică un ermetism de nomenclator, că doar cine îi*

mai cunoaște pe scriitori în ziua de azi? Adică, din nou, poezie pentru poeți, cu aluzii, mușcăături și plecaciuni pe care le pricepe cel mult 50 de inși: „*cum au văzut cârligele atârând/ peștii au sărit la suprafață să afle cine-i pe mal/ toți l-au recunoscut pe v. Leac, pe t. S. Khasis*”. Poate știucile da, arădenii însă... Oricât de cenacolist și obsedat de considerații despre douămiism ar fi autorul, mi se pare nedrept să-l bănuim de înfumurare de breaslă. Din contră, ironia lui fină umflă balonul vanităților de orice fel până când acesta face poc!

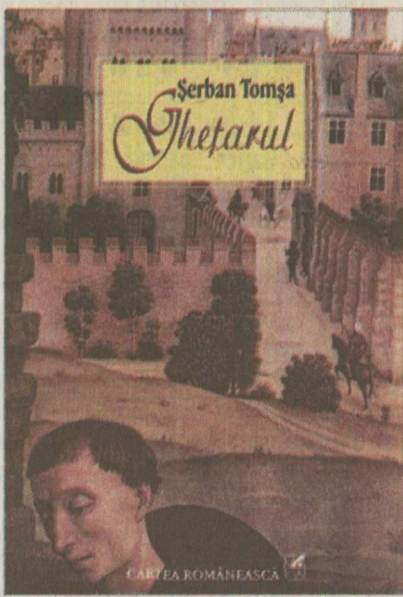
Așa împrăștiată, asamblată din notații disparate, poemele conțin tot felul de mici minunății. Comparații vânjoase: „*să mă uit la vârfulurile alpiilor/cei mai viguroși molari ai europel*”. Ironii mixate cu autoironii menite să dea de pământ cu entuziasmele tehnice: „*găsesc pe net imaginea din satelit/ a satului de baștină/ captată într-o zi de vară/ au poate și o poză cu mine la 12 ani/ m-am ascuns în hățuș/ cu fata din vecini*”. Dar sunt și povestioare sătești gen Sorescu, însă cu final buf, demitizator. Totul e o cacealma; nostalgia nu poate ignora acest lucru. Unele ziceri voit inteligente sunt doar facile: „*vorbește lumea că tu chiar ai ajuns să conduci/ lumea*”. Alte poeme mai că sunt împinse până în marginea dadaismului: „*gleznele mă dor. mă plazez lângă eșapamentul/ unei limuzine oprite la semafor/ traversez o piață. aerisirea unui fast food/ împrăstie în gang căldură bună./ plin de gaze ca rusia flatulez*”.



blugii rețin pentru/ o clipă dogoarea peste fesele înghețate”. Plictiseală, lehamite sau disperarea unui umanist într-o lume fără ideal? Înclin spre ultima variantă.

Toată această poezie atât de plină de lucruri este, în fond, o mantră, o repetiție năucită în încercarea de a obține „armonia constitutivă”. Dar ea nu mai este de găsit decât în subterana propriei ființe. Într-un gest dostoevskian, poetul se îngroapă în el însuși: „*peste tot/ conflicte care mă țin/ pe din afară/ noaptea cobor în capul meu/ ca într-un subsof*”. Este exact atitudinea din Glossa eminesciană. Lumea e un bâlci, o cow parade sau frumusețea bovină a ambientului, de care trebuie să te detașezi ca să nu ajungi un cocoș din ghips pe raftul unei dughene unde se trage cu pușca după chibrituri.

Un volum plin de miez pentru cine are răbdare să dea la o parte cojile numeroase. Iar farmecul lui Dumitru Bădița vine din faptul că, deși dezamăgit, el nu se acrește, nu dă cu pumnul. Împunge doar cu degetul în coaste.



Lectura volumului lui Șerban Tomșa *Ghețarul* (ed. Cartea Românească, 2009), un roman dens, arborescent, cu multe etaje ale sugestiei orchestrate impecabil stilistic și înclinând spre parabola realistă, mi-a impus un exercițiu de imaginație pornit din considerațiile de la începutul acestor rânduri: care ar fi fost soarta lui Kafka dacă ar fi început să publice aici și acum. Mi-am pus această întrebare citindu-l pe Șerban Tomșa și amintindu-mi că am citit undeva într-o pagină de revistă literară o declarație amplă a lui Cărtărescu luându-și-l drept model pe Kafka și declarându-și intenția de a scrie asemenea lui. Erau acolo și fotografiile celor doi față-n față din care reieșea o oarecare asemănare. Ei bine, mi-am spus atunci, Cărtărescu n-a fost și n-o să fie în veci de veci Kafka, în primul rând, pentru simplul motiv că Kafka este romancier. Peste timp, iată, am avut satisfacția de a descoperi un Kafka autohton, impregnat bine de culoare locală peste recuzita prozaistică excelent etalată și mișcată (straniitate de vis și coșmar, grotesc și absurd, frizând supraréalul, capcane ale timpului și spațiului, ostroave ale memoriei), care amintesc de scriitorul praghez. Iată, mi-am spus, avem un Kafka, care ar putea să aibă o soartă chiar mai rea decât sosia lui literară dintr-un timp și un loc mult mai îngăduitoare cu scriitorii.

Toată punerea-n scenă a narațiunii se desfășoară într-o așezare imaginată având un nume cu conotații de stațiune alpină și mit biblic totodată – Christiana, unde sunt chemate de un amfitrion ciudat personaje de meserii și statuate sociale

Un Kafka autohton

RADU ALDULESCU

din cele mai diverse, care, prin amintirile lor rețraite pe cont propriu sau reieșind din schimbările de replici, amintesc de realități autohtone din comunism și postcomunism. Foști securiști, activiști, victime și călăi, desfrânați și asceți, un călugăr, un scriitor, un fotbalist etc. sunt puși de stăpînul așezării să-și rememoreze, din diverse perspective, la nesfârșit amintirile, vegheați imperturbabil de un munte de gheață, vestigiul al ultimei glaciațiuni, ce-și pune amprenta asupra atmosferei reci, vlăguită parcă de căldura umană a iubirii de semenii, scurgându-se precum viața dintr-un trup, pentru a da naștere unei distopii cu iz de infern.

Ritmul narațiunii se scutură periodic, hurducăie, pornește și repornește în permanență, uneori dintr-un realism frust, baroc, virînd pe neașteptate spre realism magic, grotesc și straniu, altelei dimpotrivă, sîcîndu-se himeric și fantasmagoric spre a se închea în construcții verosimile. Logica epică este extrem de subtilă și de aceea e greu de descoperit pentru cititorul neavizat sau neconcentrat cit o cere textul.

„*Într-adevăr, aprobă Tom. Mi se pare impresionant, așa cum apare, ușor asimetric și acoperit în întregime de zăpadă. Seamănă cu un clopot de argint spart.*

– *Se spune că-i aici de la ultima glaciațiune, spune colonelul. Toamna devine transparent ca o vitrină și, în măruntăiele lui, se pot vedea, din avion, tot felul de lucruri interesante... Nu mai țin minte, am citit într-un almanah, în urmă cu ani buni.*

Cînd au coborît din mașină în fața hotelului, au fost izbiți de aerul rece și proaspăt de munte. Îi întîmpină un ins cu priviri verzi, șirete. Șchiopăta pușin de piciorul stîng și purta un turban cu buline, în genul celui pe care-l arbora Arafat.

– *Ordinul lui Omar, spuse el. În ce mă privește, aș fi vrut să port șapcă și o uniformă de majordom.*

Transpira abundent, în ciuda faptului că seara era răcoroasă.

– *Sunt și portar, și administrator, și recepționar. O trăsură trecu huruind pe lîngă ei. Nu era trasă de nici un cal și nici nu se afla nimeni în ea.*

Ultima frază produce răsucirea spre vis, spre magic, spre lume paralelă a unor entități stranii, o lecție magistrală

de realism magic, demnă de un mare romancier. Așezarea devine în răstimpuri cazarmă, sanatoriu psihiatric, coșmar, infern, din care toate personajele încearcă să scape. „*Cred că mai degrabă suntem toți musafiri în coșmarul cuiva*”, spune un personaj. Toți și mai cu seamă personajul central, Tom Kastelka, încearcă să evadeze fantazînd. Regula jocului, impusă de amfitrion oaspeților săi, este de strictă actualitate și poate fi citită chiar la pagina 66:

„*Nimeni nu poate ajuta pe nimeni, nimeni nu este prieten cu nimeni, spune colonelul.*

– *Dar solidaritatea există, protestează Tom. Și iubirea și prietenia și tot ce este nobil și frumos în existența noastră.*

– *Aiureli, banalități, găunoșenii, spune colonelul. Vorbe goale. Am crezut că sunteți un om cu umor. Cred că glumiți cînd pomeniți asemenea izmeneli leșinate... Nu există decît foarte pușini oameni care îi ajută pe alții mai slabi. Și foarte mulți care profită de naivitatea unora. Morala, prietenia și celelalte bazaconii nu sunt trăsături obligatorii ale speciei umane. Nu există decît un Ev Mediu perpetuu (...). Bani și putere. Atașamentul stăpînului față de ciine, fidelitatea animalului față de stăpîn. Bani, bani, bani.*

(...) – *Dumneavoastră vorbiți despre realitățile noastre omenești: sunt penibile, meschine, incredibile, dar nu putem emite niște sentințe general umane pornind numai de la sine.*

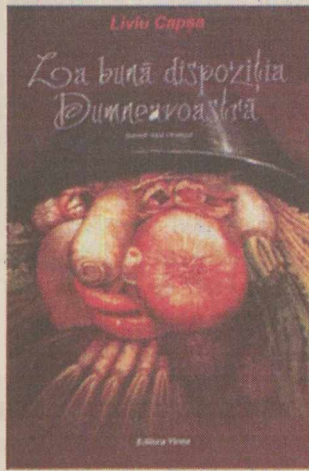
Explicitul apăsător își are locul aici, este justificat în economia scenei-subcapitol și totodată de importanță arzătoare a chestiunii puse pe tapet: dacă noi românii trăim în proximitatea răului celui mai adînc, nu trebuie, totuși, să generalizăm.

A face literatură este aproape similar cu a scrie un roman – e ca și o lege a firii, implacabilă precum înșeși legile genului romanesc, de fier, dar lăsînd libertate totală de mișcare stilistică și tematică în interiorul spațiului pe care-l delimitează. I se supun acestei legi toate literaturile mari ale lumii și literaturile de mîna întîi, în timp ce literatura română, și mai ales cea postcomunistă, se constituie într-o excepție notorie. În conformitate cu respectiva lege, dar mai mult în pofida ei, îi doresc lui Șerban Tomșa un viitor pe măsura înzestrării de excepție pe care a dovedit-o în *Ghețarul*. <

Poetul-moșier

Împrumutând „stilul“ lui Dinescu, altfel spus, recurgând la ticurile, manierismele, evidențele bătaoare la ochi din poezia acestuia (și care nu sunt deloc puține la număr!), Liviu Capșa își orientează „acest potop de parodii dinesciene“ cu precădere spre parodia politică, oferind în volumul său un tablou crud și sarcastic al moravurilor politicianiste de azi, în care tronează politicieni corupți și tembeli sau, după cum îi numește autorul fără complexitate, „mamifere ce rumegă promisiuni deșarte“. Jurnalist polemic, nu numai poet, cu verb acid și epitet nemilos, Liviu Capșa știe nuanțele, cancanurile, dedesubturile din politica zilei, așa cum cunoaște și întâmplări care implică o parte din ipochimenii care se învârt astăzi în hora politicii românești. Versul autorului e rapid, direct, colorat, mânuind deopotrivă umorul, ironia, dar și vituperarea. Cele mai bune mi se par versurile care trimit la viziuni de ansamblu prin alăturări de imagini care se dispensează de elemente de coordonare. Astfel: „Bântuie prin crășme țărani/ porcii giuță trist în cotețe/ azi e duminică și toți mârlandii/ beau aldămașe prin piețe“ sau versurile, și mai reușite, din poemul **Gară din secolul trecut**, poem care se ține pe propriile lui picioare, fără suportul vreunui model neapărat recognoscibil: „Recruți gălăgioși cu valize de lemn/ profesoare-mpletind același pulover de lână/ țigani furând la alba-neagra-n consemn/ hoți operând cu iuteală de mână// Navetiști încingând îndărjitul șeptic/ țărani descurecăriți mascând sacii cu pâine/ liceeana desfăcând parfumatul ei plic/ activistul privind scrutător către mâine“. Merită a fi consemnate și versurile din „cântecele de inimă albastră“, mai ales când referința livrescă ne dezvăluie aranjamentul lor parodic pe o temă dată: „Să nu îmi tulburi desfătarea/ când miera buzelor ți-o gust/ tine-ți de poți răsuflarea/ mai lung ca frazele lui Proust// Belșugul sânilor mă lasă/ să-ling grămadă pe-al meu piept/ și-apoi să mă încui în casă/ cu cheia sfârcului tău drept// Recolte de sărut culeg/ și porții mari de vis îmi tai/ căci astăzi sunt asinul bleg/ purtând povara mea spre Rai“.

Faptul însă într-un tot remarcabil, care vorbește totodată și despre curajul autorului, ce nu-și permite să umble cu jumătăți de măsură, e că acesta se distanțează de poetul parodiat. Astfel, în opinia sa, „deși se dă mare moșier, Dinescu tot poet rămâne...“, dar unul care e, în același timp, și „actor de talk-show-uri uitat în culise“ și „retras la moșie“ (vezi și **Psalmul moșierului**), și autor care a uitat să scrie versuri de o bună bucată de vreme. Urmează să decidem și încotro bat aceste versuri despre un „gazetar îmbătrânit în redacții“: „Mogulii presei i-ai înhăma la plug/ în loc de pix ai mânuși grenade/ ca să-ți eliberezi confrății de sub jug/ prin marile redacții ai semăna tornade“. Personal aș înclina să văd aici o ironie.



Ion V. Strătescu
Poker

Editura Vinea

PAS!

În poemele lui Ion V. Strătescu s-ar putea găsi câteva versuri onorabile (ca de pildă: „Fără să mă tragă cineva de mânecă/ încerc să înțeleg mai mult decât pot/ semne greu tructibile/ marchează relieful supraviețuirii“) și trei, doar trei versuri aproape fără cusur. E vorba de distihul evocativ și proaspăt „în diminețile cuminți când/ diamantele aerului n-au nume“ și, mai ales, de versul puternic, care ar putea indica eventual o sursă a scrisului: „e prea întuneric în mine să nu scriu“ (poemul **Teama și rugăciunile ei**, p. 58).

„Întunericul din sine“ se traduce într-adevăr, în versurile chinuite, rugoase ale autorului (care e și prozator în același timp), în peisaje ale deznădejdiei și disperării, ale sordidului și damnării. Se vorbește de sărăcie, frică, lipsă de omenie și nepăsare, de „răul de haos“, de „proscrișii lui Dumnezeu“ ori de „egoista noastră mulțumire“. Prin poemele care par a fi uneori niște profeții sumbre trec „caravane de șobolani“ sau „furnici ale deșertului“, dar și mulți diavoli. În poemul **Repriza a 12-a**, autorul își pune astfel la pământ diavolul personal cu un frumos upecut. Îngerul însă îi șoptește la ureche: „ajută-l să se ridice și apoi/ îmbrățișează-l prietenos/ este diavolul tău care / îți mai poate fi de folos“.

Cu întunericul din sine s-ar părea că se războiește poetul și în poemul **Experiența nefericirii**, pe care îl redăm în întregime: „Când anii adolescenței deshumau/ inflăcărarea neagră din tranșeele/ ultimului război/ tu frumoaso fără vedere/ te-ai vândut de atâta foamă/ pe-un maidan ca o blană de câine jegos/ în schimbul unui covrig arătos!// Când anii tinereții ridicau baricade/ în calea orgoliului burghez/ tu frumoaso fără auz/ te-ai vândut din plictiseală/ într-un motel perfid de secretos/ și totul ți-a ieșit pe dos!// Când anii maturității ne făceau loc/ înaintea fidelelor nevoi/ tu frumoasa mea demnitate/ te-ai vândut la preț de talcioc/ ca toate valorile lipsite de noroc la/ desueta loterie a vechilor păcate!“. Ca idee, poemul nu produce dificultăți în a-l înțelege. Demnitatea, „fără vedere“, „fără auz“, se dovedește o ieftină trădătoare în trei momente, fundamentale, ale existenței. La fel de repede sar la vedere însă și păcatele versurilor scrise de Ion V. Strătescu, de la (aici) rimele rizibile (jegos/ arătos; secretos/ pe dos) la limbajul figurativ ininteligibil din punctul de vedere al poeziei. Ce înseamnă astfel „desueta loterie a vechilor păcate“? Ce înseamnă că „anii maturității ne făceau loc înaintea fidelelor nevoi“? Excesul de metaforă și, mai cu seamă, metaforizarea abstracțiilor (exemple culesse la întâmplare: „cămila dorului“, „cadavrul disperării“, „apele sodice ale morilor de hârtie“, „limuzina cu simetrii ireale a poemului“, „marginea frauduloasă a nepăsării“) împing în obscuritate multe intenții bune ale autorului.

Cronica



Revelație și mister

SIMONA DUMITRACHE

totală, situată în afara ambiguității și echivocului. Poetul se exprimă ca o ființă pură, pentru care încă nu s-a produs nici o demarcație între conștient și subconștient, fiecare relevându-i-se ca și componente ale aceleiași realități plene a eternului uman.

Când ludic, când patetic, interogativ, când de o exaltare romantică nedisimulată, sentimental și melancolic, Mihail Gălățanu explorează constant un univers al arhetipalității, unde viața prinde rădăcini în ființa primară, iluminată de înfiorările transcendente. La fel ca și cuvintele, anumite părți ale corpului sunt investite cu valoare de comunicare, reprezentând semne relevante în configurarea unor imagini paradoxale, efervescente: „O, amintiri din ombilic/ și dulci de unduire din coapse/ Ca mări carnale-n care crap/ Se zbate tandrul tău cârlig“. Ineditul aparține aici unui limbaj sinestezic într-o existență viscerală. Noutatea rezidă din modul cum transformă începutul, viața, cunoașterea într-un cânt organic, imnic, într-o viziune exuberantă a prenașterii, subliniind printr-o tehnică insolită a folosirii cuvintelor o pendulare subtilă între erotism și ludic: „Mă aplec peste fântâna nașterii mele/și, acolo, în adânc/ pot zări viața mea, așa cum va fi ea/ Trec prin oglinda apei, toate femeile pe care le voi iubi/ Mă voi juca de-a dragostea cu ele, de-a amorul etern“ (**Fântâna nașterii mele**). Chiar și Dumnezeu este coautor împreună cu poetul, fiind în ultimă instanță una și aceeași ființă, la o formă de joc în care exaltarea lirică apare dilatată în extremis: „Eu sunt Beatitudinea lumii/ Pentru că Dumnezeu meu este Beatitudinea lumii/ Iar sunt una cu Dumnezeu meu“ (**M-am unit**). Se observă, de asemenea, la Mihail Gălățanu că întoarcerea în prenatalitate

echivalează cu asimilarea, în fiecare clipă, a Dumnezeului euharistic în tot ceea ce face, Poetul vede numai „materie“ în jurul său, chiar și viața este „materie prin materie“ „Rătăcesc printre corpuri luteinoase și sânge/ Nimic, încă, nu mă poate atinge/ Sânt orb, încă/ Orb, deocamdată/ Văd, numai cu materie prin materie/ Cu duh prin lumea ordonată“ (**Cântecul incretatului**). Există aici, fără îndoială, ecouri din Bacovia (**aud materia plângând**) care asigură o atmosferă și un ton aparte. Scriitorul însă nu părăsește, tematic vorbind, registrul unui cadru livresc, care refuză să iasă din arhetip.

Mihail Gălățanu scrie cu voluptate, uneori experimentează rime și ritmuri bizare, ca în vechile descântece, mizează pe o muzicalitate de un senzualism difuz, greu de definit, dovedindu-se a fi un degustător rafinat de versuri și aromele lor, abandonându-se în actul creației ca un inițiat: „Carnea ta-i ca lemnul dulce/ Aș gusta, nu m-aș mai duce/ Nouăzeci și nouă cruce/ Ne-ar privi, cu jind, de pe uluce“ (**Carnea ta-i ca lemnul dulce**). Nașterea este permanent în continuă mișcare și evoluție, o întruchipare a lumii ca o apogee a infinitului: „Stau la fereastră uterului tău iubito/ Și văd lumea/ Ca pe o pepiță [...] De la tine, de-aici lumea se vede infinită/ Și dulce ca un tort glazurat/ Cu tine însăși/ Cu toate secrețiile tale minunate/ Secrete/ Cu limfă și foliculină mai ales“ (**Stau la fereastră uterului tău iubito**). Excesul de reflexivitate pe care îl întâlnim frecvent în poeme are ca rezultat în plan pozitiv o excludere a tristeții elegiace și o supradimensionare a tragicului, vizând o eliberare deangoasă prin afirmarea unui har nestăvil, care lasă cu ingeniozitate imaginația „să cânte“: „Mă nasc/ Acum/

Din fiecare rază/ Din toate maternitățile/ În direct/ Din fiecare mamă/ Și culmea, chiar din fiecare femeie gravidă/ Nu-i nimic tot va cădea ea grea, până la urmă/ O dată și-o dată/ (...) Tot se va stoarce din ea setea de naștere/ Dorul de naștere/ Putință“ (**Mă nasc. Acum. Din fiecare rază**).

Pe anumite coordonate ale lor, cu sau fără intenția autorului, **Poemele amniotice** au o desfășurare narativă, de la un titlu la altul remarcăm acumulări ca și când s-ar fi dorit parcă să se sugereze o acțiune, o poveste, o „aventură de multiple ramificații și, totodată, semnificații, unele motive sunt reluate tocmai pentru a se puncta o insinuare a narativului într-un freemăt liric de un patos dezlănțuit. Modernă în spirit, și formă, revendicată dintr-un simț acut al invenției verbale, și nu numai, poezia lui Mihail Gălățanu evită clișeele, în tot ea dă senzația că de la un poem la altul nu doar că se „reinvetează pe sine, ci și că „reinvetează o lume aparent familiară, deși, ca fond, prin ceea ce are definitiv se reformulează, uneori realist, alteori fantastic, uneori cu simplitate, alteori cu un barochism ușor controlat în expansiunea lui către fantastic, după canoane ce implică arta poetică într-o ordine a unui act existențial vital: „Când nu scriu, ceva mă înecă. Mă strânge de gât O caracatiță apare de undeva și își dresează spre mine tentaculele. Am puțin aer vital. Puțin spațiu vital. Și cum să ai, când scrisul este aerul tău? Când scrisul este chiar suprafața camerei tale, oricât de mică ar fi ea?“.

Criticul Paul Aretzu afirmă că Mihail Gălățanu dovedește o deosebită pricepere în structurarea ideilor și în focalizarea premiselor tematice. Ceea ce este cât se poate de exact. De aceea nu aș mai spune decât că poezia triumfă cu deosebire când priceperii i se asociază fiorul inexprimabil al revelației. Acum ideile încetează de a mai fi circumscrise unei teme și împing discursul poetic în zonele misterului și ale emoției.

VIAȚA CA LITERATURĂ

Ce nu înțeleg eu este de ce nu înțeleg nimic de la TV

CONSTANTIN STAN

Citesc că prin alte părți criza economică și financiară afectează inclusiv producția media. Asta vrea să însemne inclusiv șomaj, inclusiv amenințarea cu dispariția a unor întreprinderi mai mici de presă. Sunt convins că acum toată lumea fierbe punând pe hârtie planuri de cum va rezista crizei, ce cere publicul în vremuri de criză, ce se va putea face după criză. Unii imaginează soluții de a supraviețui crizei, alții - soluții de a se îmbogăți de pe urma crizei. Probabil, nici presa nu va mai fi aceeași, după trecerea crizei - pentru că, până la urmă, trebuie să treacă, deși nu știm cu ce costuri. Astfel de momente sunt bune pentru că zguduie din temelii sisteme de gândire care intraseră în inerție. Deseori, am avut senzația că media intrase într-un sistem piramidal de tip Caritas sau FNI, inducând ideea unor câștiguri de opt-zece ori mai mari decât cele normale și un timp chiar onorându-le. Era însă evident că va exista un moment în care piramida se va prăbuși pentru că numărul și resursele deponenților vor slei. Deponenții sunt în principal firmele de publicitate. Dar ele depind de vânzări, de cifra de afaceri a unor trusturi mari, puternice. Iar cifra de vânzări depinde de consumator. Dar consumatorul trebuie să aibă venituri din ce în ce mai mari spre a putea consuma cât mai mult din ofertă. Această spirală a „multului”, a „din ce mai mult” nu poate duce decât la ceea ce avem azi: criză majoră la nivel global și nu pe ici pe colo! Riscurile globalizării, ce să-i faci!

La noi e însă liniște! „E-atâta liniște în jur încât îmi pare că aud/ cum se izbesc de geamurile Guvernului razele de lună ale Președinției”. În fine, nu chiar atâta, dar pe aproape. Eu, la televizor, nu văd criza. Chiar dacă într-o seară s-au legat vreo două-trei știri despre iminentul faliment al unor fabrici, chiar dacă ni s-a semnalat criza din industria de automobile, ele au apărut ca niște informații de umplură. Iar redactarea era una de tip comunist sau, să zicem, social-democrat; vai, vai, vai, cum încearcă lacomii de patroni să iasă din criză pe spinarea nevinovaților salariați. Care salariați, la altă întreprindere, nici nu concep să li se ia cadoul devenit obligație: prima de orice, dar mai ales, de Crăciun. De Paști, de Sf. Gheorghe și în general de orice sfinți! Logica e simplă: păpăm tot, și după noi - potopul. Or avea oamenii nevoie de primele astea spre a merge în Tenerife, Cuba sau Madagascar!

La aproape două decenii de la reinstalarea capitalismului, economiei de piață, democrației și libertății (absolute) în România nimeni nu a făcut efortul de a-l educa pe muncitorul român în acest spirit, nimeni nu i-a băgat în cap că patronul nu e statul socialist care să-i dea, nimeni nu i-a zis de la obraz că el însuși își creează locul de muncă, salariul și bunăstarea ori sărăcia. Nimeni nu i-a spus că șomajul e parte din această lume sau că pentru a ține de la țic, de către stat, trebuie să se ia de la alții care, de obicei, muncesc.

Spiritele românești fierb în jurul salariilor profesorilor. România este practic divizată în două tabere. Nu numai Guvernul se opune vehement dar am văzut desuți români care se exprimă violent vizavi de mărirea salariilor mai ales pe forumuri. Unul, care probabil a avut un dușman declarat cartea după cum scria pe un astfel de forum, făcea socoteala câte ore trudește el pe an față de un profesor care o ține tot în vacanțe. Dacă ar fi trudit la locul de muncă, în mod cert nu ar mai fi avut vreme să stea cu ochii zgâiți în computerul firmei spre a exprima „opinii”.

Dar ce n-am înțeles - și nu înțeleg de ce nu înțeleg asta de la televizor - este de ce se opune Guvernul. Explicațiile date de Guvern sunt prea grandilocvente spre a fi crezute: e vorba de binele țării, nu putem arunca țara în haos, nu ne permitem o creștere alarmantă a inflației, este tot spre binele cetățenilor etc. etc. Eu nu cred în discursurile sfărăitoare. Guvernul se comportă ca și cum ar fi instalat pe viață sau măcar ar fi abia la începutul mandatului și trebuie să aibă mare grijă de ce va fi în următoarea perioadă. Guvernul mai avea de trăit vreo lună. Ceea ce făcea nu bagă voturi în buzunarul Partidului. Cel mai simplu ar fi fost să adopte mărirea lăsând urmașilor săi politici o frumoasă zestre de administrat. Urmașii sunt toți parlamentarii și toate partidele, toată președinția și tot Traian Băsescu însuși, adică toți fervenții slujitori ai cauzei salariale majorate. Care Traian Băsescu zice acum că a făcut o greșală când a acceptat

Sunt sigur că niciun Guvern nu este sinucigaș. Credința fermă că tot ei vor face Guvernul și după alegerile din această toamnă este exclusă. De prostie iarăși nu prea poți să-i bănuiești. Am eu o bănuială că altceva pregătesc. Nu mă duce mintea cam spre ce se vor îndrepta. Iar dacă nu vor avea un as în mânecă până la alegeri înseamnă că am fost guvernați de cel mai prost Guvern pe care l-am avut vreodată.

Sampling istoric și presiune asupra prezentului

BOGDAN GHIU

La 1 noiembrie 1928, acum 81 de ani, când începea să emită Radioul național, acest fapt reprezenta un multiplu *act de modernitate*: un pas decisiv, puțin analizat, în modernizarea societății românești. Și nu era vorba doar de o modernizare formală, de drept, „în sine”. Prin chiar modul în care era conceput, Radioul era o instituție modernă, deci un agent de modernizare practică, efectivă.

Asupra acestui aspect - mediatic - al modernizării României s-a insistat, însă, prea puțin, până în prezent, în studiile istorice. Continuăm să concepem modernitatea și modernizarea într-un mod, poate, pre-modern, ne-modern, anti-modern. Modernitate înseamnă și media. Dimitrie Gusti, unul dintre primii președinți ai Consiliului de Administrație al Radioului (ce vremuri!), definea Radioul ca fiind singura instituție în stare să satisfacă niște nevoi pe care doar ea le creează. Gândire circulară, de piață, banalizată și deturnată, azi, caricatural, de către media comerciale. Căci Gusti vorbea despre nevoi spirituale, educaționale, deci despre *media publice*. Pentru o societate modernă, efectiv modernizată, acestea rămân singurele nevoi autentice. Restul sunt poftite mascate în nevoi și ațățate, întreținute ca atare.

Duminică, 1 noiembrie 2009, o dată cu lansarea publică a întreprinderii de digitalizare a arhivei Radioului public (prin digitalizarea în direct a unui fragment dintr-o conferință a lui N. Iorga), ne aflăm într-un moment de re-modernizare, de relansare a adevăratului proiect de modernizare a societății românești. Avea dreptate Valeriu Râpeanu atunci când spunea, cu acest prilej festiv, că este vorba de o lărgire a Bibliotecii Academiei Române. Nu doar *scripta manent*, ci și *verba manent*. În sfârșit, printr-un astfel de gest, intrăm în noua paradigmă actuală. Căci, dacă este adevărat că noile generații citesc tot mai puțin, pozitiv, afirmativ, creator, politic este nu doar să deplângem, fatalist, adică leneș, această schimbare, ci să vedem cum putem să ne adaptăm ei, s-o servim. Ei bine, digitalizarea arhivei Radio reprezintă tocmai un astfel de răspuns proactiv la schimbările epocii actuale: dacă tinerii citesc tot mai puțin, consumând, în schimb, tot mai multe documente audio și video, înseamnă că digitalizarea arhivei Radio vine în întâmpinarea lor, ajutându-i să se cultive în felul lor propriu.

Un tânăr de azi sau de mâine va putea să „mixeze” trecutul cu prezentul și să pună, astfel, prin comparație, presiune asupra prezentului, manifestările publice ale oamenilor publici actuali nemaiputând să arate, sub acoperământul și alibiul efemerității impus de către media comerciale, oricum. Arhivele românilor redevin accesibile, public, românilor pentru ca aceștia să poată compara trecutul cu prezentul, incitând, astfel, la responsabilitate din partea actorilor prezentului și refăcând, prin gesturi aparent an-istorice, de pu alăturare, de pur „cola” în sincronie, memoria și conștiința istorică. Relansând adevărata modernizare a României.

Când cuvântul viu, social adresat, în mod radiofonic, de către mari nume ale culturii române poate fi pus alături și comparat cu intervențiile de azi - ale oamenilor publici români, poate că aceștia din urmă (de multe ori, și ultimii) nu-și vor mai permite orice.

Istoria României moderne, a modernizării României, redevine, începând de azi, arhivă publică. Căci nu totul trece, *din fericire*, prin scris, prin modelul venerabil, dar privilegiat într-un mod anacronic, dintotdeauna exclusivist, al Cărții. Iar marii oameni de cultură din trecutul României erau mult mai moderni, adică mai imaginativi, mai adaptat responsabili, în modul - popular, nu populist - de a-și concepe intervențiile publice, decât mulți dintre contemporanii noștri, care umblă, ciociește, cu nasul pe sus, disprețuind presa și adaptându-se, cinic, pretenției ei lipse de substanță și de memorie, „inferiorității” ei categoriale față de scris. Nu se rezumau la inerentul *exclusivism elitist* al scrisului, dar cântăreau exact, nebagatelizând-o absolut deloc, aparenta efemeritate invazivă a radioului, acest mediu esențialmente *formativ, edificator* (spre deosebire de esența *manipulatorie* a televiziunii, adică a *imaginilor*, care se pretind adevărate dat fiind că mimetice, reproductive, reproductibile), dacă ne vom aduce aminte că toate legile morale au fost inițial *dictate, poruncite*, adresându-se *auzului*, care este întotdeauna *interior*, nu văzului, nu lecturii, simțuri ale distanței ulterioare.

Bine conceput, responsabil și cu adevărat modern practicat, Radioul are toate șansele să devină *vocea lăuntrică* a comunității, a edificării afacerilor comune (nu doar a celor private), a interesului comun.



DUPĂ DOUĂZECI DE ANI

Cu toate că titlul pe care l-am pus întreținerii de azi cu cititorii în rubrica de față evocă, pentru cei mai mulți, un roman de aventuri celebru, în aparență fără legătură cu ceea ce ofer eu aici în încercarea de a dialoga cu autorii, dar și cu cititorii binevoitori, gândul multora va fi fugit spre romanul lui Alexandre Dumas pentru convenția calendaristică cu care se potrivește. Ne vom afla foarte curând la un moment comemorativ, al evenimentelor petrecute în țara noastră acum douăzeci de ani, care au depășit cu mult aventurile imaginate de scriitorul francez. Noua Românie s-a născut într-un vacarm, în lupta de stradă, în mijlocul unor conspirații și a celor mai tenebroase afaceri de care și acum societatea noastră continuă a se resimți. (La urma urmei, oricând se pot decupa din scurgerea evenimentelor două decenii care să constituie subiect de inspirații istorice care, în cazul nostru, al literaturii, parcă mai sunt de așteptat).

Revoluția română (cum o numesc cei care au trăit-o, care o evocă și care nu prea știu multe lucruri despre trecut) a fost una restauratoare (cum o numesc eu), ce și-a propus să readucă țara noastră la ceea ce fusese înainte de 1937-1938 și mai ales înainte de 1947-1948) momentul instaurării comunismului. Un regim adică mai mult liberal decât democratic, dar plin de speranțe în orientarea sa constantă spre valorile occidentale și spre modelul lor, căruia noi îi datorăm enorm – și nu de speranțe deșarte, cum ne-au propus rușii în timpul ultimului război și al ultimei ocupații.

Catastrofa comunismului, dar și prăbușirea lui bruscă și neașteptată au însemnat o dublă soluție de continuitate, cu efecte încă grave pentru cei care vor să reconstituie faptele și să le scrie istoria. Desigur că, în principiu, dorința majorității a fost ca lucrurile să revină la ceea ce fusese „înainte“, dar, în cazul special al scriitorilor, acel trecut era destul de neclar și s-a dovedit plin de surprize, uneori neplăcute. Cei care se aflau în plină glorie, dar și tinerii abia afirmați s-au trezit cu alți rivali decât veteranii comunismului, trecuți mai recent la o opoziție tacită împotriva ceaușismului; s-a vorbit mai mult de generația războiului sau de cea pierdută, dar lucrurile nu s-au rezumat la atât, întreaga scară de valori oficializată sau recunoscută prin tăcere a fost zguduită, dacă nu chiar anihilată.

O serie de scriitori s-au aflat pe baricade, alții au participat la diversiunea Iliescu, alții au profitat ca să fugă, dar cei mai mulți să iasă la lumină cu adevărata lor față, ceea ce nu poate fi trecut cu vederea.

În acest sens, un fenomen de importanță considerabilă, asupra căruia eu am solicitat atenția tuturor istoriografilor literari, chiar și a celor care au scris deja, dar au posibilitatea de a reveni, este longevitatea, deopotrivă biologică și creatoare, pe care o înregistrează și populația românească în genere. Oamenii care folosesc limba română în grai și în scris, care o îmbogățesc sau care o studiază, dar și publicul cel mai larg care se delectează cu ea și o așteaptă au început să atingă vârste matusalemice, ceea ce era o raritate în trecut. În acel secol cele mai fericite decenii dintre 1829 și 1948, când s-au putut dezvolta în maximă libertate creatorii de frumos, se înregistrează, desigur, și cazul unor scriitori care n-au murit tineri, ei au atins senectutea, continuându-și activitatea sau chiar dând operele lor cele mai valabile, cum ar fi cazul lui Vasile Alecsandri și Ion Ghica, dar nu și al lui Iancu Văcărescu sau al lui Costache Negruzzi, nici al lui B.P. Hasdeu sau chiar T. Maiorescu. Între cele două Războaie Mondiale, M. Sadoveanu și T. Arghezi, apoi I. Agârbiceanu și mai târziu Cezar Petrescu și Ionel Teodorescu oferă exemple neașteptate, de imprezibil, care încurcă stricta cronologie.

Perioada comunistă a literaturii noastre (sau perioada literaturii române în timpul comunismului) a prezentat cele mai variate și contradictorii rupturi, care nu însemnau că Partidul atotputernic a renunțat la programul său ideologic și la funcțiile lui dirigiste într-un sens sau altul caracteristice oricărui regim cât de cât autoritar. Rari sunt, totuși, scriitorii care s-au adaptat tuturor variantelor de program impuse, centrul lor de greutate

căzând într-un anumit moment istoric pe care îl illustrează caracteristic și care i-a consacrat.

Așa cum am mai spus-o, regimul comunist a profesionalizat scrisul (deși a sfârșit prin a contesta însăși noțiunea de scriitor) și mai toți adevărații lui slujitori au scris pe rupe; acum tendința aceasta se lovește de dificultatea de a se vedea publicați. Numai că în trecutul liber unii scriitori nu au publicat în ordinea „producerii“ și nu și-au dat măsura într-un moment de grație, ci în diverse momente. Gr. Alexandrescu n-a scris imens, dar cronologizarea lui ridică destule probleme, ca și la protectorul său literar Iancu Văcărescu, revelat târziu, aproape postum, dar ca Heliade, care a trecut prin mai multe vârste ale creației, bătrânețea fiind cea mai puțin valoroasă.

Istoria literaturii ar fi o fericire dacă toți scriitorii (sau măcar poeții) ar fi ca Bacovia sau ca nefericiții Pavel Dan, M. Blecher sau ca nepăsătorul Teodor Scorțescu, pentru a nu mai pomeni de Terente Z. Robert. Prolificitatea celor mai mulți îi face să intre în mai multe compartimentări, uneori cu ordinea claselor inversată. Dar faptul că aventura lor se înregistrează și din comandamentele epocii iese din cadrul esteticului și poate fi socotită ca aparținând sociologiei literaturii.

P.S. Deși un post-scriptum este recunoscut îndeobște ca un simplu adaos, impus uneori doar pentru a se rectifica unele amănunte, eu voi încălca regula generală, propunând unele reflecții pe marginea unor gânduri pe care le-am citit pe coperta a IV-a a **Istoriei critice a literaturii române** de domnul N. Manolescu. El le datează, ca ultim cuvânt, din 2009, dar partea derutantă e că, în scurtul răstimp, autorul acestui monument istoriografic a mai scris unele rânduri destul de contradictorii, față de ce luasem eu ca punct final.

Se poate, așadar, ca tocmai aceste reveniri să fie cea mai bună demonstrație a mobilismului opiniei estetice în opoziție cu pretenția de a „fixa“ valorile într-un moment anume ales. **Istoria** lui Călinescu se resimte prin faptul că se pierde, nu se oprește la un moment hotărât și hotărâtor, deși autorul ei a fost un publicist activ în următorii săi douăzeci de ani de viață. Or, în eventualitatea pe care o doresc mulți, dar mai ales scriitorul acestor rânduri, că-i va fi hărăzită actualului istoriograf o viață mai lungă, punctul final al concepțiilor sale va fi categoric altul, chiar dacă mai înainte el vorbește (în stil dogmatic) de un canon sau mai multe, ceea ce (cred eu) nu se poate stabili într-o istorie literară, ci prin decizii de sus, impuse după cine știe ce criterii, în nici un caz de un singur om. Eu, care nu nădăjduiesc să asist la ceea ce va fi atunci o certitudine, mă mulțumesc doar cu presupunerea... Dar iată și textul cu pricina, care glăsuiește așa :

„Toate istoriile literare visează să fie pure prin definiție și sunt impure prin natură. Există destule impurități și în cea de față. Nu le-am eliminat, fiindcă nu am vrut să scriu o operă perfectă (din acest punct de vedere) și stearpă, ci una vie și chiar contradictorie, în măsura în care nu exprimă un autor abstract, intemporal, ci pe mine, cel de acum și de aici, cu lecturile, competența, temperamentul, gustul și capriciile mele“. Așadar, avem de-a face cu un program subiectivist la modul cel mai acuzat, domnul N.M. afirmând că, deși ar fi putut (oare?), a sacrificat perfecțiunea pentru a oferi o operă cât mai personală care, adică, să-l spună pe el însuși, subiect mai interesant decât orice.

E mai mult un manifest personalist decât un aviz de metodologie și parcă ar fi fost mai firesc din punct de vedere al regiei auctoriale să stea în fruntea cărții, nu la sfârșitul ei, ca un adaos din afară.

Dar mai sunt și alte locuri din această declarație născătoare de confuzie: mie nu mi-e clar felul în care toate (oare?) istoriile literare (n-ar fi fost mai bine: toți autorii de istorii literare? A.G.) visează să dea opere pure prin definiție dar sunt impure prin natură. Dar, cine le dă, oare, definiția? Nu cel care își alege un anume tip de abordare a subiectului?... Și de ce o operă perfectă (nu e un cuvânt, oare, prea mare? A.G.) să fie neapărat stearpă? Ideea e că o lucrare a spiritului riguros contro-

lată, voit „obiectivă“, cu valoare cât mai sigură și mai generală trebuie condamnată sau măcar ridiculizată pentru că e în mod cert improdusivă, a fost pusă în circulație de „trăiriștii“ noștri din anii '20-'30, ulterior cumințiți, dar aflate pe atunci sub influența decisivă a sofisticului Nae Ionescu - și, în treacăt fie spus, G. Călinescu, deși i-a ridiculizat cu amabilitate, s-a lăsat contaminat de spiritul lor în cartea sa așa de compozită.

În încheierea sumarelor, dar extrem de importantelor declarații de intenție, domnul N.M. citează un text de maestrul G. Călinescu (pe care eu nu l-am cunoscut și nu-l pot confirma), după care **Istoria... sa „poate sluji drept cea mai clară hartă a poporului român“**, ceva la care nu te îndeamnă să crezi nici încercarea maestrului, nici cea a urmașului. Cartografia e o știință riguroasă, care nu inventează și nu colorează după gustul unuia sau altuia, relieful, râurile generoase, pădurile și plantațiile abundente; oferă și ea un fel de spectacol, dar nimic de ordinul invenției. Limbajul e universal acceptat, nu variabil după fiecare individ care vrea, în primul rând, să se orienteze. În istoria literară de tip cât mai subiectivist, ambiția celui ce o întocmește e de a oferi surprize și a delecta cu efect derutant, chiar de a scandaliza.

Te întrebi atunci de ce tocmai istoria literară să fie genul literar pe care unii poeți mai mult decât critici și-l aleg, dar, pentru a ne vorbi despre preferințele lor, ceea ce e totuna cu a stabili ierarhii. (În fond, seria lui Eugen Simion poate servi și ea la aceasta; într-o culegere de texte critice nimeni nu-ți poate reproșa omisiunile, nici laudele exagerate, nici elaborarea cu instrumente diferite, într-o dispoziție prea acră sau prea binevoitoare).

Cartea lui N. Manolescu a fost criticată de unii pentru că ar transforma abordarea sau analizele vreunui autor prin comentariile aprobate sau contrazise deja de alții. Numai că reproșul mie mi se pare nedrept; e firesc ca Alecsandri și Eminescu, I.L. Caragiale și I. Slavici, Maiorescu și Gherea să fi constituit obiectul criticii anterioare și chiar a voinței ei de fixare sub forma istoriei; unii scriitori de format mult mai redus, precum Calistrat Hogaș sau D. Anghel, să fi trezit controverse și dueluri între confrăți. (Nu vorbesc de scandalurile extra-literare, precum cazul lui **Vlaicu-Vodă** de Al. Davila, **Sorana** de A. de Herz și I. Al. Brătescu-Voinești sau **Mariana Vidrașcu** de M. Sadoveanu.

Eu aș reține alt reproș ce s-a adus **Istoriei critice...**: că autorul abordează și analizează diferit scriitorii, nu după un singur criteriu. Și uneori procedează cu exagerată severitate, desființând pe câte unul, iar altele îl ridică în slăvi nemeritate pe altul.

Astfel este succintul și elipticul text în care Cezar Petrescu se vede desființat prin aprecieri tăioase, într-un stil concentrat, cu totul diferit de modul de a-și exprima judecățile, sentimentele, capriciile etc. domnul N. Manolescu. Dacă ar fi procedat identic cu toții autorii, voluminoasa sa carte ar fi arătat ca o broșură de maximum 150 de pagini. Ca stil de execuție e o capodoperă ce îi rezervă lui Cezar Petrescu, dar ca performanță istoriografică mă îndoiesc. Un critic poate avea dreptate la modul „estetic“ absolut, dar un istoriograf trebuie să se ocupe mai ales de „situația“ celui care a scris atâtea cărți și a marcat epoca.

A fost un eminent ilustrator al generației secunde, neosemănătoriste, a dat un roman-cronică de importanță capitală, a trecut de la societatea urbană și intelectuală la mediile politicianiste și la high-life, la lumea cazinourilor și asasinatelor politice, la cazuri de manie și obsesiuni patologice, la decavași la ruletă.

Nu vreau prin acestea să-l reabilitez pe năpăstuitul Cezar Petrescu, dar el mi se pare că luminează parcă strident un caz de sociologie a receptării, căci succesul lui la public continuă, chiar dacă nu toate cărțile lui sunt reeditate. E un caz de psihologie interesantă, mai mult decât o curiozitate artistică, pe care n-a anulat-o G. Călinescu în **Istoria...** din 1941, cum n-o va face nici **Istoria critică** a domnului N. Manolescu.



BAUDELAIRE

Traducerea de față face parte din programul „Restitutio Benjamin Fondane”, program inițiat în urmă cu doi ani, prin care ne-am propus să aducem în conștiința publicului român opera franceză a autorului, în ediții adnotate și comentate. Prima în limba română, această traducere a fost realizată după volumul din 1947, publicat postum de Geneviève Fondane, cu ajutorul lui Cioran și al lui Jean Cassou. Cartea a apărut la Éditions Seghers, sub titlul *Baudelaire et l'expérience du gouffre*.

Tradus à la lettre, acest text ar fi ininteligibil: Fondane nu a avut timp să-și revadă manuscrisul, frazele lui sunt febrile, ritmate de o necesitate internă, nu de una exterioară și formală, a unei simple analize. După cum scrie Jean Cassou, în prefața cărții, este vorba, aici, de „ardoarea unei drame spirituale”, nu despre vreo savantă algebră care ar utiliza conceptul de angoasă ori pe cel de disperare. Ne-am străduit, în traducerea noastră, să restituim, înainte de toate, gândul lui Fondane. Acest capitol al III-lea, tradus integral aici, este continuarea celor două apărute în vara anului 2008, în revista Observator Cultural, în rubrica „Restitutio Benjamin Fondane” (redeschisă de curând în lunarul ieșean Timpul). Am lăsat la o parte, în așteptarea apariției acestui volum în limba română, întreg aparatul de note, comentarii și interpretări pe care l-am pregătit odată cu traducerea noastră. În speranța că această așteptare nu ne va fi înșelată, iar apariția traducerilor operelor lui Benjamin Fondane nu va mai rămâne multă vreme sub semnul interdicției.

Prezentare și traducere din limba franceză de Luiza PALANCIUC și Mihai ȘORA

De ce ridică oamenii în slăvi „spiritul critic”, încât ajung să creadă că nu doar este un bine, un har, ci chiar Binele, Harul prin excelență? Înșuși harul poeziei li se pare meschin în comparație cu acesta; dar ce spun? – mai cu seamă harul poeziei. Dacă nu le-ar fi dat, odată cu harul poeziei, și un spirit să-l potrivească, să dispună de el, să-l țină în mâini, poezia li s-ar arăta drept cel mai insipid dintre lucruri. Este ceea ce chiar spun oamenii; dar, în străfundul lor, gândesc: cel mai groaznic. De ce „groaznic”? nimeni n-a mai zis așa ceva până acum; dar gândul te duce la nebunie, la dezordine, la beție. La ceva care nu este „omenesc”. Numai odată cu spiritul critic coboară asupra noastră „omenescul”: odihnitor, împăciuitoare, liniștitor. El așază între noi și poezie o stavilă, un dig, un parapet. Acum, doar acum putem sorbi – fără risc – din potirul său. Nu mai avem de-a face doar cu roadele harului (despre care vom vorbi mai departe), ci cu roadele unei reguli. Chiar dacă harul continuă să dăinuiește – ceea ce trebuie, căci, altminteri, nu ar mai exista poezie –, el nu ne mai înspăimântă: nu mai este chiar așa de îngrozitor, câtă vreme a fost deja domesticit, purificat, câtă vreme a fost făcut potabil. Nu mai este o forță oarbă, capricioasă, venind nu se știe de unde; nu ne mai împărtășește taine și semne; nu mai are nicio putere; este, desigur, o minune, dar pe măsura noastră, aruncată într-o cușcă, într-un acvariu: ne uităm la ea; dar și ea ne privește: la urma urmei, dintre noi doi – minunea suntem noi.

Am spus că, mai mult decât oricine – strigând în gura mare, ba chiar exagerând –, Baudelaire făcea caz de atașamentul său față de estetica tradițională și principiile ordinii. Dar înșuși exagerarea acestui atașament față de niște principii care detestă orice exagerare nu încetează să pară suspectă. Manifestarea unei conștiințe cam prea sensibilă la realitatea acestei probleme să nu fie, oare, tocmai dovada unui beteșug ascuns? Într-adevăr, Baudelaire este cel dintâi care să-și fi dat seama de un lucru – neconștientizat deloc până la el de tradiția franceză –, și anume că, proclamând manifestul drepturilor și al limitelor sale, tradiția aceasta nu înțelegea să apere un statut strict poetic, ci ceva mai obscur, fără vreo legătură nemijlocită cu esența înșuși a poeziei, iar scopul său era poate de a garanta altceva decât poemul, chiar împotriva riscurilor și primejdiilor a ceea ce, pentru moment, am putea numi „viața”. Postulatul ascuns al acestei tradiții – ascuns de vreme ce-i venea prin mijlocirea filosofiei prime a unei tainice porunci căreia, la rândul-i, această tradiție trebuia să i se supună – era faptul că rațiunea este singurul bun în lumea făpturilor care să nu atârne de noi, singura susceptibilă de a ridica o stavilă în fața primejdiei vieții, primejdie cu atât mai reală, cu cât se înstăpânește, zi de zi, tot mai mult, asupra a ceea ce conștiința naivă se vedea silită să expulzeze din sine. Lume pură de acte virtuale, de abstracții și de identități, conștiința se golise într-o asemenea măsură de orice „viață”, încât ajungea o nimica toată, o regulă nerespectată, prezența unui cuvânt neobișnuit pentru a strecura în ea, dintr-o dată, un val, o mișcare sugerând ceea ce era cel mai de temut: năvala detestabilă a arbitrarului. Ajunge un singur cuvânt, „mizerabil”, pe care Racine voia să-l întrebuițeze în locul cuvântului „năpăstuit”, iar pe Boileau îl și apucă greața și panica. Ce s-ar întâmpla, așadar, dacă primejdia care i se înfățișează poetului ar fi adevărată, dacă i s-ar arăta sub forme mai concrete, mai nemijlocite, dacă poetul ar fi mai amenințat ca oricând, de vreme ce primejdia se găsește chiar în străfundul lui și îl ispitește? Văd de departe groaza care a apucat-o pe Frina, expertă în materie de amoruri, profesor publicus ordinarius al mângâierilor savante, când, pe nepusă masă, cuprinsă de o greață irezistibilă, a simțit că ceva mișcă în pânțele ei, pânțele până atunci sterc. Creația își spune cuvântul, fără să-i pese de Principii, punând în pericol armonia formelor. Cum să nu fie conștient poetul de un asemenea pericol? Cel dintâi impuls al lui este să facă față la ceva; crede că și poezia – ba tocmai ea – este chemată să-i facă față. Acolo unde Boileau nu vedea decât un haos în care doar poezia era un punct neclintit și ferm, Baudelaire are impresia violentă, îngreșată, a unui antagonism, a unui conflict între forțe egale. Ne aflăm, aici, în fața unei imense și dezgustătoare materii, o materie lamentabilă, plângărească, neliniștită și sfâșiată, lipsită de orice voință, fără ochi, cu străluciri tenebroase și furioase – iar, dincolo, în fața

unui spectacol de lumini cu acrobații fără plasă de salvare, în care ordinea, complexitatea, ierarhia se aliază pentru a lăsa impresia calmului și siguranței. Da, în viața de zi cu zi, până și calmul, până și ordinea par zbuciumate, neliniștite, au ceva chinuit, neimplinit; iar dincolo, în artă, neliniștea înșuși, ca și tensiunea au ceva împăcat și reconfortant. Se înțelege de la sine că, în spatele decorului, găsim lemnul necioplit, pânza prinsă grosolan în cuie, borcanul cu clei, sforile împrăstiate pe jos – ceea ce Baudelaire numește „inevitabila înșelătorie a artei” –, dar nu ne vine la îndemână să ne închipuim agonia, insomnia, înjosirea, groaza și murdăria, în toată puterea cuvântului. Până și când vorbim de „spatele decorului”, tot la cel artistic ne gândim, la spatele unui decor, iar nu la viața întâmplătoare care îi servește de suport; un lucru este viața, cu totul altul este arta. Și nu cumva este ea o apărare împotriva vieții, un refugiu, o evaziune? Nu cumva este ea superioară vieții?



Dar, pe vremea lui Baudelaire, nu mai era posibil să te încrezi în arta ca sumă a unor mijloace; revoluția romantică, deși nu decapitase cuvintele, regulile, făcuse măcar atât: zdruncinase credința în drepturile lor divine; termenul „năpăstuit” nu mai avea niciun fel de putere pentru a goni diavolul, după cum nici termenul „mizerabil” nu ne-ar fi putut da pe mâna lui. Credința dezamăgită și înșelată trebuia să fie descoperită asupra unei esențe mai adânci, trebuia să fie descoperit în artă un centru mai puțin vulnerabil la tulburările din afară. Hugo avea dreptul să se bucure că salvase, în sfârșit, cuvântul „mizerabil”, dar problema, de fapt, nici nu se mai punea. În spatele acestor probleme legate de cuvinte, de reguli, de mijloace, se afla, în secolul al XVII-lea, o filosofie, un idealism latent căruia i-a venit clipa să fie dat în vileag; în lipsa unei lumi exterioare, stabile și legitime – de n-ar fi decât aceea a limbajului –, arta nu se mai poate sprijini decât pe ea înșuși. Și când zic „pe ea înșuși” tocmai asta zic: că, de-acum înainte, va ajunge să recurgă la o „filosofie a artei”. Iar această filosofie nu va trebui căutată prea departe; ea există deja: plutește în aerul timpului. Desigur, este încă plină de întunecime când iese de sub condeiul lui Hegel: „Vieții îi este cu neputință să atingă conceptul”; dar oricine poate ghici despre ce anume este vorba.

Filosofia, spune Hegel, exprimă Ideea; arta – oglindirea sensibilă a Ideii; cea dintâi reprezintă împăcarea adevărului și a realului doar în gândire, cea de-a doua împacă realul cu adevărul „în înșuși manifestarea reală”, într-o judecată fără concept. Atât filosofia, cât și arta au drept țintă atingerea, prin metode diferite, a unui același țel, pe care Schopenhauer, deși neînduplecat dușman al lui Hegel, îl definea în aproape aceiași termeni ca și rivalul său: „Opera de artă nu este decât mijlocul menit să ușureze cunoașterea Ideii, cunoaștere care duce la plăcerea estetică”. Fără îndoială, ar fi naiv să vrei cu orice preț să încerci să înțelegi cum anume este posibil ca o împăcare a

adevărului cu realul în idee și o împăcare în înșuși manifestarea reală – adică o împăcare fără concept – ar putea fi unul și același lucru, ajungând la același rezultat; și cum, anume, o împăcare în idee a adevărului cu realul și o împăcare în sensibil a realului cu adevărul mai pot avea o țintă comună? Ar fi poate mai bine să nu stăruim prea mult asupra acestui talmeș-balmeș. Dar dai dovadă că ești o ființă înzestrată cu rațiune dacă, tocmai dimpotrivă, începi să bănuiești că filosofii nu taie firul în patru chiar degeaba, ci, dimpotrivă, crezi că trebuie să fi urmărit totuși, ei, o țintă cât de cât limpede, și să aștepti răbdător ca ei înșiși să-ți divulge taina lor. Iată-o, de altfel, căci Schopenhauer nu prea știe să țină un secret: „În starea aceasta (starea estetică) suntem eliberați de nefericitul nostru eu.” (Dann werden wir des leidigen Selbst entledigt (Die Welt als Wille und Vorstellung, III, § 38). Acest lucru, și nimic altceva, ni se spunea când era vorba despre „manifestarea Ideii”: că trebuia să alungăm, pur și simplu, nefericitul nostru eu. Dar nu este cazul să ne așteptăm ca tocmai Hegel să ne explice motivul pe șleau; n-are chef să pună punctul pe i. Doar pentru că eul nu intră în concept, spune el, doar de aceea trebuie alungat fără milă; deoarece se pune de-a curmezișul inteligenței. Schopenhauer este însă mai direct, mai curajos: el ne destăinuie că eul este sediul voinței, al setei de existență, al vieții fenomenale, așadar al suferinței și al nesiguranței universale. Scopul urmărit de Idee este slăbirea voinței; dacă, din nenorocire, arta s-ar întâmpla s-o ațâțe, prin chiar acest fapt arta ar deveni dușmanul Ideii. Dar, slavă Domnului!, arta nu ațâțe câtuși de puțin voința; ea știe prea bine că de negarea voinței și a setei de a trăi atarnă înșuși existența și manifestarea Ideii; ba încă arta înșuși este manifestarea acestei Idei; face, prin urmare, tot ce-i stă în putință – și nu este de lepădat – pentru a ne elibera de al nostru leidigen Selbst.

Desigur, nu în acești termeni se va exprima poezia franceză, de la Malherbe (care nu are nici cea mai vagă bănuială despre așa ceva), până la Mallarmé (care știe lucrurile foarte limpede), dar aceasta este gândirea care stă la temelia nenumăratelor acte rituale impuse poetului pentru a-i evita acestuia contactul cu „impuritățile” eului; și, oare, nu încearcă ea să scape de fulgerul și trăsnetul lui Platon și ale Sfântului Augustin, care, pe bună dreptate, îi reproșau poeziei că nu este decât un ațâțător al voinței, o exprimare a „eului”? Bineînțeles, această estetică nu este câtuși de puțin originală; o regăsim la Atena, la Roma, la Alexandria, peste tot unde civilizațiile anchilozate, sleite, cu instinctul vital istovit, desacralizaseră în întregime și natura, și gândirea, în beneficiul unei gândiri și al unei naturi profane de la un capăt la altul, negăsind altă cale de a se sustrage terorii vidului decât călirea conștiinței. Mai regăsim această estetică peste tot în Europa, începând cu Renașterea. Dar nu este mai puțin adevărat că, în această estetică universală, poezia franceză s-a remarcat în mod special, croindu-i un chip deosebit, printr-o adeziune exclusivă, printr-o supunere oarbă și un acord fără cea mai mică urmă de rezervă mentală față de această viziune a spiritului care răspunde (așa cum, din bun început, a ghicit) celor mai stricte exigențe ale rațiunii. Vreau să vorbesc, printre altele, despre această tendință a gândirii noastre de a-i prefera misterului, limpezimea, și de a face ca universal să fie redus la nivelul înțelegerii omului de rând. „Literatură de a priorist, așadar franceză prin excelență și carteziană”, scrie André Gide referindu-se la Mallarmé.

Nu este cazul să examinăm aici motivele care au făcut ca secolul al XVII-lea francez să dea la iveală, în lumea Literelor, acești fioriși a priori, investiți cu puteri depline; nu este nici cazul să vedem dacă această hotărâre a avut urmări binefăcătoare sau dezastruoase asupra celor trei secole ulterioare de poezie franceză, nici dacă aceste urmări vor fi fost mai fericite în acele țări care, deși supunându-se aceleiași doctrine, au făcut-o cu mai puțin fanatism și, eventual, chiar cu inima strânsă. Cu doctrina înșuși ne răfuim noi aici, descolorosind-o de toate acele considerații istorice care îi vor fi determinat amplitudinea, forța, împrejurările, slăbiciunile și excesele. Nu ne este necunoscut faptul că doctrina aceasta a trecut prin tot felul de crize și de revoluții, că nu și-a păstrat mereu aceeași înfățișare, fie sub armura feudală, fie sub libertățile burgheze. Actele rituale pe care ea le comandă s-au schimbat, fără îndoială, de mai multe ori, stăvilele au fost interiorizate și nu este prea ușor să recunoști un același spirit în estetici aparent atât

și experiența abisului

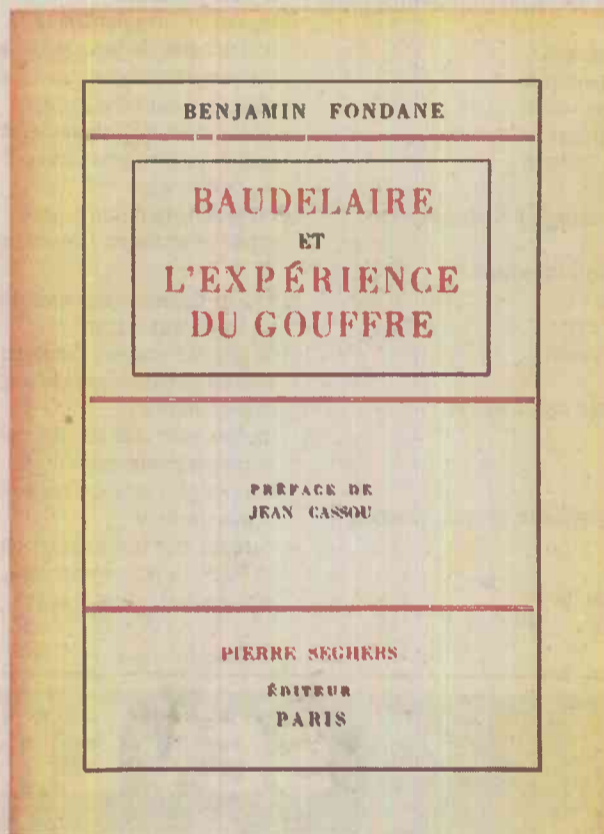
de diferite precum regula celor trei unități, pe de o parte, și scrierea automată din zilele noastre, pe de alta. Și totuși, nimic nu s-a schimbat în privința fondului; și aici, și acolo, tot „nefericitul eu“ al lui Schopenhauer urma să fie alungat, cu toate că acea epocă a clasicismului îl alungase de pe margine, în vreme ce epoca noastră o face din chiar străfundul ei.

S-ar putea ca acei critici literari care nu pridesc să-i reproșeze artei secolului al XIX-lea înclinația spre „individualism“ să mă contrazică spunându-mi că teoriile filosofilor nu fac nici cât o ceapă degerată, și că niciodată lor nu le-a păsdat de ceea ce gândeau despre artă un Hegel sau un Schopenhauer, ba chiar un Aristotel; dar ei nu mă conving. Îi cred pe cuvânt când spun că nu l-au citit nici pe Hegel, nici pe Schopenhauer, și că niciodată n-au fost tulburați de problemele acestor Domni; nu le putem pune la îndoială sinceritatea. Dar nenorocirea face ca ideile filosofilor să plutească în aer, acolo unde ei înșiși le aruncaseră sau de unde le culeseră (nu se știe prea bine de ce anume este în stare aerul, și, mai cu seamă, aerul timpului). Descoperim la critici – cu această diferență, totuși, că ideile lor, câtuși de puțin înrădăcinate în rațiunea pură, sunt mai degrabă sentimentale – descoperim deci aceeași orare față de „nefericitul nostru eu“ și aceeași aplecare spre experiența medie, aceeași exigență a universalului și a „valorilor veșnice“. Dacă sunt îndeobște mai îngăduitori decât filosoful este pentru că sunt mai prost echipați decât acesta, mai sensibili la „succes“ și, uneori, din fericire, mai artiști. Ei nu-și dau seama de contradicție și nu au habar de pericolul de care se tem; doar simt că supuneră oarbă la exigențele logicului nu este lipsită de pericole; au înțeles că trebuie să-ți păstrezi suplețea, să faci adâncă plecăciune în fața „adevărurilor veșnice“, dar că nu este cazul să privești cu lupa dacă aceste adevăruri sunt îndeplinite întocmai. Și poetul, la rândul-i, se mișcă în acest mediu elastic, ghidându-se mai degrabă după „instinctul“ său decât după rațiune și lăsându-le filosofilor grija de a se pune de acord cu Ideea. „Mă tem, Doamne iartă-mă!, că poetul trebuie să fie cât de cât prostănac“, spunea cel mai inteligent dintre poeții ruși, Pușkin; și să nu fie, oare, de mirare că poetul cel mai important dintre toți datorită inteligenței sale critice, după cum ni se spune, este de aceeași părere, ba chiar o și proclamă? „Or, marea poezie, spune Baudelaire (*Œuvres posthumes, Compte rendu du Prométhée délivré, de M. de Senneville*), este, prin chiar natura ei, prostănacă (subliniat de Baudelaire), ea crede și tocmai acest lucru îi conferă forță și o încununează cu glorie. Nu cumva să confundați vreodată fantomele rațiunii cu fantomele imaginației; cele dintâi sunt niște ecuații, iar acestea din urmă ființe și amintiri.“

Dar nu toată lumea poate avea norocul de a fi prostănac, pur și simplu. Se întâmplă uneori ca un mare artist, cu toate că prost (de vreme ce aceasta este condiția esențială a mării poezii), să fie și cât se poate de inteligent. El vede limpede încotro îl îndreaptă experiența lui adâncă (instinct, inspirație, harul Domnului, și altele asemenea), dar tot așa de limpede vede și că ea nu se potrivește cu ideea pe care și-o face despre această experiență. E deștept; are deci scrupule. E deștept; nu poate deci suporta contradicția, și nici să se vadă ținând partea ba a poeziei, ba a ceea ce crede el că ar fi ea. E deștept; aruncă deci o privire lipsită de candoare în tainele meseriei lui: „I se arată, oare, publicului – azi înnebunit, nepăsător mâine – șmecheriile meseriei? I se explică, oare, retușurile și variantele improvizate..., ori în ce măsură instinctul și sinceritatea se amestecă în rubricile și în șarlatanismul indispensabil amalgamului operei? I se dezvăluie, oare, toate zdrențele, fardurile, scripetele, lanțurile, pocănițele, mângăliturile începuturilor, pe scurt toate ororile care alcătuiesc altarul artei?“ Iată la ce triste constatări ajunge un poet care n-are norocul de a fi prostănac și care ar da tot ce are mai de preț pentru a fi astfel, și căruia îi este rușine de dorința lui. Ar vrea să înlăture acest conflict; dar, pe măsură ce se străduie să-l înlăture, îl și provoacă. În acest dialog tăcut al sufletului cu el însuși se duce o sumbră luptă între ceea ce crede poetul și ceea ce, în străfundul lui, se rușinează de faptul de a crede. Inteligența nu poate să-și lase acasă arme, dovezi, raționamente când înfruntă un adversar înrăit, de partea căruia se află dreptul, dacă nu chiar, întotdeauna, și forța. Ajunge ca poetul să se aplece spre „lucrul extrem“, ajunge ca el să simtă ivindu-se în el „clarvăzătorul“, starea de transă, „idioțenia“ și, deîndată, va și începe să cultive în el acest fel de rezistență pe care i-o pune la îndemână inteligența sa „firească“. Dar pe măsură ce este dus de val, iar rezistența îi este învinsă, crește în el conștiința mijloacelor potrivite ca s-o fortifice ori măcar, la nevoie, să-i simuleze prezența. Este clipa în care se face simțită nevoia urgentă a filosofiei, clipa în care i se cere „filosofiei artei“ să vină în ajutor fără să i se pună condiții. Desigur, ajutorul acesta nu va fi negociat; cum ai apucat să-i pronunți numele, filosofia și apare, darnică în sfaturi și consolări pe care le-a mai servit și altor navigatori în pericol. Într-un asemenea moment ne oferă Baudelaire, liniștit până una, alta, textul acesta luat cu împrumut – fără să-l numească – de la Poe, text pe care nu ne vine la îndemână să-l denumim un „plagiat“, Baudelaire crezând atât de puternic în aceste idei, încât, după spusa lui Valéry, își închipuia că ar fi chiar ale sale:

„Intellectul pur țintește Adevărul, Gustul ne arată Frumusețea, Simțul Moral ne predică Datoria. Este drept că simțul valorilor medii are conexiuni lăuntrice cu cele două extreme și

că nu-l separă de Simțul Moral decât o diferență atât de neînsemnată, încât Aristotel nu a pregetat să așeze în rândul virtuților câteva dintre operațiile sale mai delicate. Totodată, ceea ce îl exasperează cel mai mult pe omul de gust în spectacolul viciului sunt slăbiciunile acestuia și lipsa lui de proporții. Viciul atacă dreptatea și adevărul, răscolește intelectul și conștiința; dar, în măsura în care jighește armonia, ca disonanță, el va răni în deosebi anumite spirite poetice; și nu cred că ar fi prea scandalos să considerăm că orice abatere de la morală, de la frumosul moral, este un fel de greșală împotriva ritmului și a prozodiei universale.„ Și mai departe: «În felul acesta, principiul poeziei constă... într-un entuziasm, într-o răpire a sufletului; entuziasm total independent de pasiune... Căci pasiunea este ceva firesc, prea firesc pentru a nu introduce un ton aspru, strident în domeniul Frumuseții pure; este prea familiară și prea violentă pentru a nu scandaliza dorințele pure, gingașele melancolii și nobilele disperări care își duc traiul pe plaiurile supranaturale ale Poeziei.»“



Să fie, oare, Baudelaire cel care vorbește în felul acesta? Sau Poe? Ori poate Hegel? Ori însăși Rațiunea? Se înțelege de la sine că este greu să te pronunți. Tonul este atât de solemn, atât de dogmatic, ba chiar este citat și Aristotel! Sper că nu ni se va mai face reproșul că, à propos de poezie, vom fi pomenit și filosofia idealistă; nu ni se va mai spune, sper, că gândirea ieșită din experiența poetului nu are nimic de-a face cu aceea a metafizicienilor!... Căci ce altceva vrea să spună acest text atunci când alungă entuziasmul și pasiunea „firească“, dacă nu că arta trebuie să ne elibereze de nefericitul nostru eu? Și ce, anume, exprimă acest text, de la un capăt la altul, dacă nu tocmai convingerea că este „o oglindire sensibilă a ideii“?

Fără îndoială, poetul știe prea bine că domeniul său implică dorințe, melancolii și disperări; el știe că începutul poeziei se află „în entuziasm, într-o răpire a sufletului“; dar – adăugând că dorințele, melancolia și disperarea trebuie să fie nobile, iar nu firești, că entuziasmul și răpirea sufletului trebuie să evite pasiunea și violența, precum și „tonalitățile aspre, stridente“, toate slăbiciunile și lipsa de proporții ale „eului“, din teama de a nu scandaliza ideea și a vătăma ritmul prozodiei universale – ce mai păstrează el, oare, din acest ritm și din această prozodie? Avem de-a face aici cu o impresie atât de înțeleaptă, cu o impresie atât de pură a ortodoxiei filosofice, încât admirația acordată acestui text nu mă surprinde câtuși de puțin; ceea ce mă surprinde însă este faptul că toată lumea a acceptat cu atâta ușurință că acest text ar fi fost scris de Baudelaire; că s-a crezut cu atâta ușurință că el exprima gândirea sa autentică; dar nici descoperirea „plagiaturii“ n-a descurajat pe nimeni, n-a deschis ochii nimănui. Autorul Florilor Răului să vorbească despre viciu ca despre o „greșală“ împotriva ritmului!, despre slăbiciuni și lipsa de proporții ca despre un păcat împotriva prozodiei!, căzând în genunchi în fața Simțului Moral!, ba chiar citându-l pe Aristotel! Chiar și cu mai puțin te-ai putea îndoi. Însă, pe de altă parte, sare în ochi că acest text nu este unic în felul său; nu doar că Baudelaire ține la el, și încă atât de mult, încât îl publică de două ori – și în Art Romantique, și în studiul său despre Poe –, dar se și grăbește să reia acest punct de vedere îngroșându-l din ce în ce, cu o furie care depășește mult ținta pe care își propusese s-o atingă. Oricât de „insolită“ ar fi textul, nu-i poți pune la îndoială sinceritatea decât atacând întreg „complexul critic“ al lui Baudelaire și nemaivăzând în el decât cea mai extraordinară edificare a sinelui de către sine,

fără să-i înțeleagă, din capul locului, prea bine țelul: apărare? disimulare?

Trebuie, prin urmare, să-i acorzi încredere. Dar gândul ne dă ghes cu încăpățănare: de ce, oare, Baudelaire nu numai că a făcut loc, în opera lui, unor elemente contradictorii, antagonice, ireductibile la gândirea ortodoxă pe care o propovăduiește (slăbiciuni, lipsa de proporții, pasiunea, entuziasmul și violența – toate firești), ci – iar acest lucru este cel mai important – a ținut să-și justifice gestul, ba încă într-un fel care să nu lase nici urmă de îndoială, fără a renunța, totuși, la prima sa atitudine, încărcându-și astfel umerii cu cele mai groaznice neajunsuri. Însuși viciul, această dublă greșală împotriva moralei și a gustului, se lăfăie în acest text, se justifică și încearcă să atingă primatul spiritual; și nu doar firescul acționează aici, în pofida Ideii, ci și sălbatecul, vreau să spun firescul în libertate și nevinovat de libertatea sa. Iar mai grav este că faptul că avem de-a face cu un fel de convingere și cu un accent personal de care duce lipsă atitudinea țepăună și academică pe care o luase cu împrumut de la Poe. Desigur, poeții sunt niște ființe frivole. Ei nu pot să-și ascundă mereu prostia. Li se întâmplă să dea glas la ceea ce filosofii n-ar fi spus niciodată: gânduri stranii, enigmatice, fără să bănuiască măcar contradicțiile pe care acestea le ascund, fără măcar să-și dea seama că au dărâmat ceea ce tocmai edificaseră mai adineaori cu atâta osteneală și cu atâta curaj. Iată ce scrie Gérard de Nerval: „Inspirația a intrat în mine ca o muză cu vorbe aurite; a dispărut ca o Pitie, scoțând urlete de durere.“

Iar Baudelaire, la fel de liniștit, poate să scrie, de pildă: „Beția artei este mai potrivită decât orice altceva să arunce un văl asupra groazei Abisului.“ Ce înseamnă asta? Nici Hegel, nici Kant, nici Schopenhauer nu ne-au vorbit de vreun abis, și cu atât mai puțin de unul care ar continua să existe după împăcarea adevărului cu realitatea, „realitatea fără concept, ne spune Hegel, este neantul“. Niciunul dintre ei nu s-a gândit că Muza cu vorbe aurite (oglundire limpede și sensibilă a Ideii) ar fi putut să se transforme într-o Pitie, de vreme ce gemetele nu se pot ridica nicidecum până la concept. Însăși ideea unei metamorfoze a Frumuseții li s-a părut de neconceput; căci ce raport, ce trăsătură comună poate fi găsită între Muză și Pitia, între realitate și neant? Dacă un asemenea raport ar putea fi conceput, ce ar mai rămâne, oare, din adevăr și din frumos?

După cum se vede, filosofia este incapabilă să admită existența Abisului, a Pitiei; cât despre poet, el este incapabil, în pofida „bunei sale voințe“, de a le înlătura din drama lui. Nu că s-ar crampa de ele; îi provoacă oroare, iar, pentru a se păzi de ele, recurge la vrăji, la incantațiile Ideii, pe care o învață pe dinafară și pe care o tot repetă ca un papagal savant. Dar, când ai ajuns într-o asemenea stare, incantațiile Ideii se dovedesc neputincioase. Așa cum îi stă în obicei, filosofia aduce depline consolări, liniștindu-i și îmbărbătându-i, doar aceluia a căror încredere nu fusese pusă la încercare de cine știe ce rană ascunsă; dar dacă încrederea a fost cumva zdruncinată, atunci niciunul din aceste „farmece“ nu va putea s-o refacă. Nu este mai puțin adevărat că lipsa de încredere în farmece „revoltă intelectul și conștiința“. Ce-i mai rămâne, așadar, de făcut poetului inteligent care nu se poate împiedica să fie poet, dar nu se poate împiedica nici să fie inteligent? S-ar putea să-i fie cu neputință să se hotărăască să-și jighească intelectul și conștiința, oricum ai lua-o, iar criza să rămână fără soluție. Dar s-ar putea, de asemenea, ca faptul să fie posibil, de n-ar fi decât în parte și din când în când. Ni s-a spus mereu și de către toată lumea că, orice am face, cunoașterea intuitivă este larvară, bolborositoare, „leșinândă“, incapabilă de a se ridica până la concept; dar nu ni s-a spus că, dacă din întâmplare ar putea să se ridice până acolo, nu i s-ar îngădui s-o facă. Trebuie neapărat ca ea să rămână larvară, trebuie ca ea să cadă la pământ în fața conceptului; prea multe forțe au interesul să mențină această neputință, fie prin persuasiune, dacă se poate, fie prin constrângere, dacă este necesar. Cum ar putea, așadar, poetul amenințat cu ridicolul, cu blamul sau cu azilul de nebuni, să nu-și invoce ortodoxia? Dar cum să dea glas la ceea ce nu resimte? În felul acesta, el înlocuiește convingerea de care duce lipsă prin ridicarea vocii, golul sentimentului adevărat – prin accese de isterie; nu mai este vorba de a se convinge pe sine însuși, cât mai ales de a-i convinge pe ceilalți. Atunci, și numai atunci, forțată să ascundă falia devenită prea vizibilă între a fi și a părea, conștiința se decide de încercarea disperată a unei schimbări a sinelui, dar se agită să nu lase la vedere nimic din ce-ar putea-o diminua, exagerând în ochii celorlalți o putere în care n-a încetat să creadă ea însăși și care atinge proporțiile mitului.

Trebuie să fii nespuse de inteligent ca să duci la capăt o asemenea întreprindere. Iar Baudelaire este cât se poate de inteligent. Și, fără îndoială, tot sub semnul mitului va trebui să luăm în considerare, în forma lui cea mai subtilă, spiritul critic al lui Baudelaire.

- Fragment -

Referința originală:

Benjamin Fondane – *Baudelaire et l'expérience du gouffre*, Paris, Pierre Seghers éditeur, Préface de Jean Cassou, chap. III, p. 33-44.

SOTTO-VOCE

1. ni se închid ochii
avem timp de muzică
avem timp de moarte
sufletul nostru fonic
depășind linia de demarcație
muzica auzită altfel
noi ne strângem unul în celălalt
cu fețele invizibile
evident coborâm
după ce ne balansăm îndelung
în același laț
în absența omenirii
în absența spitalului
suntem descendenții cuiva
care a fost scos afară pe brațe
în timpul concertului
agonie dulceață
care ne gătuie

2. măsoară-mi distanțele
dar nu-mi deschide ochii
am în sânge o femeie pierdută
mă folosesc de ea cu nerușinare
încă o dată
și încă o dată
leg un sentiment al altuia de mine
într-un parc circular plin de oameni
fără ieșire
se dă totul înapoi
cu încetinitorul
nu este nimic în acest rest
unde începe el
mă termin eu
e o așteptare venită
din spate
poate o pândă
poate o atingere a unui idol spart
prin crăpătură
merg pe urmele unei omeniri dispărute
ajung la o fortificație
aș vrea să nasc
aș vrea să umplu cu oameni esplanada
caut identificarea
fac mișcări de suprapunere
găsesc un ritm, un țipăt ireal
sunt o insectă răsturnată pe carapace

IOANA
GRECEANU

când iubesc pe altul
nu înspre ci
dinspre iubire
toate acele dulci și grozave
arhaisme irepresibile
din cartea din noi
aș vrea să fiu o pagină de literatură
a altuia

(nu-i datorez nimic, dar mă tem de ea)
mă gândesc: cum am să mă pot întoarce?
mângâie-mă pe frunte
atât de calmă și de supusă
dar de pe-acum rece și feroce.

3. singurul lucru întunecat
vine din creier
când nu știu cine varsă lacrimi pentru mine
prin mine
acum plâng la general
când plâng pentru mine
plânsul care nu se vede
ca o hemoragie internă
aș vrea să-mi tai venele
în direct în poezie
aș vrea să mi se scurgă tot sângele
în poezie
însă poți să plătești cu sânge
o crimă imaginată?
Eu mă rănesc la cap
Cu propria mea poezie.

4. mă aflu în fața ușii închise
înăuntru
ca într-o burtă
în care citesc
la nesfârșit aceeași carte despre omenire
din mine
nu pot ieși
și viclesugul meu de a fi
inocentă și liberă

5. nu știi cât de nemișcată sunt acum
în interior
aproape până la insuportabil
aștept să plesnească ceva
pentru a nu mă îndoi dacă sunt
sau nu vie
un alt bărbat se apleacă acum asupra mea
și caută ceva cu înfrigurare
îi sunt necesară
nici el nu știe pentru ce
lucruri atât de bine știute altora
lucruri pentru care mi-aș da viața
eu rotesc un cerc în cap
cu mâinile și picioarele perfect întinse
(perfecțiunea seamănă din ce în ce mai mult
cu moartea)
cu suferința neterminată
amân inventarea sonorului

6. în fiecare este ceva din fiecare
cu miile am intrat
în găurile noastre de vierme din alții
atât de netezi și reci la suprafață
și melancolici
melancolia este un auz neadaptat
la muzica inimii de metal
melancolia este crezul unei femei
schizofrenice
care își taie în mod sistematic creierul
în bucăți mici și fierbinți
pe care le îngurgitează cu voluptate

7. ea există
în timp ce eu mă prefac că nu există
ea există
și eu nu mă pot încredința că există
decât atunci când îi simt lipsa
ca pe o arteră smulsă din inimă
dacă e o altă femeie (tot roadă femeiască
până la sfârșitul zilelor?)
ca să o pot vorbi („cineva să-mi deschidă
beregata cu o piatră ascuțită”)
rămân mult în urmă
într-o cușcă
(cușca din gură)
fără fanatisme
fără scârbă
fără bubuiturile inimii
îmi deschid fruntea
îmi examinez rămășițele creierului
ca pe niste ovule
în așteptarea fecundării

8. dimineața e un alibi
frica, vie încă, de a nu fi descoperită
dimineața e un marsupiu
în care intru cu toate speranțele intacte
Nu mă vede nimeni. Ce-are a face?
Toți dispăruții sunt frați.
florile palide le iau în vis
și tot în vis: am câte o soră
în fiecare spital
poezia lor e o poezie
din care lipsește poezia
am fața acoperită cu o folie subțire de fier
mi se văd doar ochii
cu care țip
nu sunt auzită decât în altă limbă.

9. nu fac decât să mă despart și mai mult
să rămân așa în urmă
etern înțepenită
ca o siluetă pe un vitraliu
viața nu are profunzime
înaltă capul (prea mult) cu neuronii
lui inflamați
îmi spitalizez creierul
și oasele astea dure încleștate pe viață
și toate lecțiile
mai amare ca fierea
secundanții / introduși în literatură/
rămân lipiți de mine
fără schimb de fluide!

APOCALIPSĂ
TIMPURIE

Sufletul meu este trist
(îl doare cerul până în măduva
pământului,
gândurile nu-l mai recunosc,
crucea de pe el s-a cariat încet,
lege cu lege...)

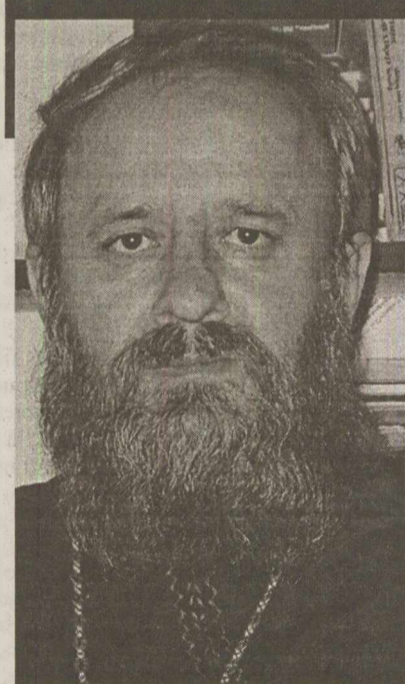
Sufletul meu nu mai are ochi
(să vadă în jur lumina căzută din
cer,
ca o piatră roșie, din apă și sânge,
sufletul meu este adunat
cuvinte din Cuvânt)

Sufletul meu plânge acum
(topind ghețarii din trupul soarelui
pentru venirea celui de-al doilea
potop,
sufletul meu este aruncat
prin arșiță și ură)

APUS SENIN

o margine de cer senin
îmi curge prin inimă târziu
în noaptea existenței mele
încet și fără de venin
sângele albastru – străveziu
înseninează privirea-mi cu stele

tâmpile îmi bat puternic
- porți de biserici căzute –
respir ca o mireasă de zăpadă



SEVER NEGRESCU

urcă-mă din nou la Tine-n umblet
pe de-a-ntregul rupe-mi tainica
durere.

Rogu-Te, Părinte Sfinte, îndoiala
să nu mi-o răstignești pe drum
pune-o-ntr-o icoană seara
când și soarele adoarme-n scrum

Și să ne rugăm alături mâine
ardere de tot în zori de veșnicie
eu pentru al Tău Trup de Pâine
Tu pentru cereasca mea Împărăție.

TAINA

Toate frunzele pădurilor din noi
Toamna cad pe cer acoperindu-l
Tristețile se numără din doi în doi

Tu ești marea, iar eu gândul...

Taina ce-o purtam pe fruntea rece
Temător și cald am dezlegat-o
Tunet de lumină care trece
Timpul te-a zidit în stea, prealumi-
nato...

Trecător grăbit prin veșnicie
Te-am găsit ascunsă-n fiecare clipă
Târziu din cruce noaptea-nvie
Trâmbițând a zorilor risipă...

POVESTE

Focul are-un obicei
când deschid ușa la sobă
să desfacă-n glas de miei
viața înghețată-n vorbă

la apus de gând eretic
înconjurat de vorbe mute
de amintiri ce vor, ca-n iad, să ardă

unde ești, Doamne dulce Sfinte,
spune-mi acum, când noapte s-a
făcut
și-mi este cald și teamă rece...
sfios Te caut dincolo de cuvinte
ca un Homer creștin și mut
nu mă uita să pier ca versul care
trece.

RUGĂCIUNE

Spală-mi, Doamne, praful de pe su-
flet
prin cuvânt aprins din nevedere

Vânturile,
valurile...

Parodii de Lucian PERȚA

TOMA GRIGORIE

PRIMEȘTE-MI, DOAMNE...

Primește-mi, Doamne,
astă întrebare:
unde sunt în lumea asta?
Dezlănțuind tăcerea versurilor oare
nu îmi atrag năpasta
Mă ia cu binișorul
că mă aprind ușor,
sub stern, o catedrală
clăditu-ți-am cu spor,

te-am smuls din îndoială
Primește-mi, Doamne,
arderea-n cuvinte,
trăirile din verbul românesc jertfit
în cea străinătate, Doamne sfinte,
că mult m-am chinuit!
Primește-mi, Doamne...
Alo!... S-a primit!

CREIERUL LUI PIRANESI

EMOȚII ESTETICE
ȘI EMOȚII VITALE

SORIN LAVRIC

cititorilor, dincolo, așadar, de șocul suflătesc pe care îl trăiești deschizând-o, rămîne întrebarea de unde impresia cutremurătoare pe care o astfel de carte o dă la lectură. Răspunsul stă în diferența dintre emoțiile estetice și emoțiile vitale. Cred că ceea ce deosebește emoția estetică de obișnuitele emoții primare (cele legate de instinctele vitale ale organismului: foame, sete, frică, dragoste, durere etc.) este tocmai gradul de manifestare a intensității lor. Esteticul înseamnă o diminuare a vitalului pînă la pragul suportabil al degustării lui. Cînd pragul e depășit, degustarea e imposibilă.

Cu alte cuvinte, trecută prin filtru estetic, orice emoție își micșorează asprimea și își netezește asperitățile, dîndu-ți posibilitatea s-o savurezi intelectual, fără traume interioare. Cum spuneam, e acea distanță elementară față de un spectacol care e făcut să te miște psihic, dar nu să te răscolească organic. În schimb, întregului set de emoții primare de care e capabil un om îi lipsește puțința atenuării și perspectiva micșorării. Emoțiile vitale le trăiești direct, ca și cum ar fi ale tale, și, de cum irump în pagină, detașarea fără de care degustarea nu poate avea loc dispare. În loc să te cufunzi comod în lectura cărții, ești absorbit într-un vârtej de oripilare crescîndă care te zdruncină di-

rect. Nici vorbă de emoție intelectuală, ci de o seacă înfiorare biologică, ce te cuprinde fără măsură. Urmarea este senzația că te încarci cu o tensiune suflătescă care ajunge să te doară la propriu, de parcă tu ai fi protagonistul paginilor pe care le-ai citit.

Cred că acesta e efectul literaturii carcerale asupra oricărui cititor care a încercat să-și explice de unde vine atracția tulbură, eminentamente dureroasă, a acestui gen de cărți. De pildă, cînd citești literatură horror, mintea ta știe mereu că totul se reduce la convenția unui gen: intri într-o ficțiune și te lași în seama ei, știind că oricînd poți întrerupe lectura. Mai crapă o țeastă, mai plesnește un ochi, mai mor cinci personaje, mai explodează o insulă sau se mai scufundă un continent, toate aceste evenimente care țin de recuzita horrorului le primești desțins și cu conștiința senină că totul e, pînă la urmă, o aventură fictivă. În schimb, în fața unei mostre de literatură carcerală, convenția ficțiunii dispare. Ești în mijlocul unei realități care vine peste tine cu franchețea unui topor: încasezi amănuntele cu pupila dilatată, traumatizat de ce afli și, totuși, neputîndu-te desprinde de oroarea descrisă. Chiar și atunci cînd întrerupi lectura, gustul atroce al suferinței te urmărește. Îți trebuie minute bune să

revii la treapta de vigilență agitată a vieții conștiente, uitînd suferința pe care ai simțit-o.

Asta e, în fond, deosebirea dintre suferința fictivă de tip literar și cea reală de tip carceral. Prima îți pișcă, simțul primejdicii și îți mobilizează predispozițiile, în vreme ce cea de-a doua le înmărmurește și le paralizează. Lirism nu există, dramatism nu există, dar există în schimb o atrocitate fățișă, lipsită de efectul de tampon al figurilor de stil. E un reportaj viu scris de cel care l-a trăit. E goliciunea realității care ajunge să te lovească cu o durere care te molipsește. Acesta e efectul cărții lui Neculai Popa, un om trecut prin iad și care a ieșit la suprafață pentru a-și mărturisi suferința. Nici vorbă de ambiție auctorială sau de orgoliu artistic și cred că cea mai mare pedeapsă pentru Neculai Popa ar fi să-i dai un premiu sau să-i lauzi pe temeuri artistice volumul de amintiri. Genul acesta de oameni care scot cărți nu din vanitate publică, ci din imbold mărturisitor, genul acesta de autori sunt inclasabili și tulburători, căci existența lor acoperă deseori de deriziune aerele de creatori ale breslei scriitoricești. Nu fiindcă i-ar face concurență tagmei literare – literatura carcerală nu intră în competiție estetică cu literatura beletristă –, ci fiindcă o pune în lumina frivolă a unui meșteșug vanitos. La foștii deținuți politici, motivația scrisului nu e artistică și nici creatoare, ci este *catharsis* intact perpetuat de pe vremea grecilor. Autorul se descarcă și o face atît de direct, că își încarcă cititorul cu o emoție mult mai puternică decît ar putea-o face o carte de literatură. În comparație cu proza lui Neculai Popa – simplă ca un bisturiu și directă ca o palmă în obraz –, literatura beletristă are ceva din balsamul odihnit al poveștilor spuse la gura sobei. O carte a suferinței directe, aceasta este **Coborîrea în iad. Amintiri din închisorile României comuniste.**

În genere, nu gustăm suferința decît dacă o putem contempla de la distanță. E genul de emoție care nu-și păstrează virtuțile estetice decît dacă o vedem la alții. Dar, de cum se apropie prea mult de noi, reacția pe care ne-o provoacă e de oroare defensivă. Întoarcem capul sau închidem ochii, spre a fi scutiți de posibilitatea ca ceva din urîtenia ei să ne molipsească. De aceea, preferăm să privim suferința la televizor sau s-o urmărim în paginile unei cărți, căci știm că între noi și suferinzi va fi mereu un interval protector, un fel de cordon izolator care ne apără de riscul contagiunii. Și cum trăim într-o epocă în care savurăm catastrofe fără să participăm în vreun fel la ele, cărțile care încalcă convenția și rup cordonul izolator, silind cititorii să simtă de aproape suferința, astfel de cărți alcătuiesc un gen aparte. E vorba de arhicunoscuta și atît de cenzurată literatură carcerală. Specificul acestei literaturi nu e de ordin estetic și nici de esență doctrinară, ci specificul ei e de tipul emoțiilor vitale. Ești brusc cuplat la o galerie de atrocități, în fața căroră toate reflexele intelectuale ale lecturii nu-ți mai folosesc la nimic. În loc de conotații rafinate și nuanțe subtile, ai parte de detalii macabre, amănunte crunte și de o atmosferă sufocantă în care simți nevoia să te chircești. Asta-i senzația pe care mi-a dat-o lectura cărții lui Neculai Popa, **Coborîrea în iad. Amintiri din închisorile României comuniste.** Autorul a trecut prin Pitești, Gherla și Aiud, avînd nenorocul de a-i întîlni pe cei mai sadici tortionari ai pușcărilor comuniste: Țurcanu, Nicolski sau Crăciun. Prin veridicitatea episoadelor înfățișate și prin ones-titatea martorului care a fost, Neculai Popa se așază, cu mărturiile lui, alături de cărțile lui Dumitru Bordeianu, Grigore Caraza, Mihai Buracu, Marcel Petrișor și atîția și atîția alții.

Dar, dincolo de pelicula cruntă a evenimentelor relatate în carte, evenimente pe care o recenzie nu le poate descrie, ci doar recomanda spre lectură

Asistă rumânul nostru la formarea unui alt popor, pus pe extremă „adaptare”? Pe îmbogățire, convertire, duplicitate, mistificare, nemuncă, zavistic, furt, vociferări, multe alte pancarte și obsesii, fie și în aste actualități de tortură, criză, mai zice-se prin Republica la iarbă verde, nu de acasă, ci de import sau artificială (cum sunt și zarzavaturile în piața publică, o agora națională – pardon, sindicală).

Totuși, putem spune că cel mai avansat corp rumânesc e Cuvântul, cu etimologie multiplă (că provine, uncori, și de la o doamnă de-și dzice manea, tinichea, mucava...sau de Sus, prin ordonanță). Pe stradă, pe net, în pasaj, la ziar, liber!?, televiziune, beată sau de otavă, verbul e mai la îndemîna oricui decît tot-de-una, vocabula cea filozoafă a lui Noica. De altfel, cu cât se distruge comunicarea cu atît noul „organ” proliferază, se scrie și se descrie prin multe cărți specializate în școli lingvistice.

În tot acest timp de studiu în-străinarea face haina și sufletul contemporanului, tot mai cuvântat, consumat, consumist, preumblat, sexualizat, provocat etc. Străinul clasic, camusian, nu-mi mai este familiar, ci instituționalizat, figură deasă pe sticlă și online, la piață sau prin străine guri, de metrou, firește. Mai că devii complice cu fizio(g)nomiile noi din mass-media, cu personajul ei, Cuvântul, ist idiom Coana Leana de spusei că dă vina pe Meursault. Dacă ar fi să-l guste kira, Ianuloaia, din infernul de azi, ar spune despre îngerii de pămînt și de apă autohtonă că se ascund, în fața legii, de foame, nu ca artiști, cine-l mai citește Kafka!?, ci ca multe glasuri cu multe încăperi, mai atente la birocrăția evoluată enorm față de comunism. Să fi sosit „trufandau” de om, sărat, piperat, mâncat, peste mări și țări carpatine în cel mai adînc cerc din infern, Rom@nia!? Asta nici Ianuloaie nu poate ști, după ce a învățat cum se cuvine limbajul „trupului”. Nici că mai vrea să meargă la „proces”, unde vina se poate minimaliza sau mări după voie și online. Dar cine se mai încumetă să-L bată dracul pe maestrul voroavei, sosit în administrația română cu cele 12 munci ca în piața re-public(an)ă a lui Rabelais via Mizil?

Ne-ar trebui un Freud de fier ca să încremenească sfinții (nou) vopsiți, cu toate rudele lor de văzduh și de

De toată ziua

VIORICA RĂDUȚĂ

apă din topul milionar/ ist, fiindcă fatalitatea aiasta mai ceva decît basic instinct e mult drac față de Acrivița, scoțînd afară mustățile din pânzele lui Dali, pe Sade dintre scriitorii ego, coșmarul lui kir Brucan și după 20 de ani, lepădați de Satana, ca noi toți, dar nu cine știe ce. Merg micile apocalipse prin Republică după cete, fundații, comisii, organe, unde se trezesc cu „rămășițele zilei” prin buzunar. În aste vremi să faci tocmai consumatorii de actualități recurs la destin? Tocmai ei, care se scaldă în guverne și funcții ca în judecăți de valoare, slobode prin țară, potrivite sau nu cu „characterul”. Trecut demult de propria conștiință. Omul recent, nu după H. R. P., s-a fost plictisit de exercițiul cu el însuși, vrea să pipăie sânul și peisajul/ pasajul exotic, nu pe sticlă, ci life. De aceea, dacă este vreun scriitor/ vorbitor comun/ reporter de bucoavne pe invers, de intră în intimitatea poienului cu ceva crez, adică e serios la sufletul lui, își găsește repede în/locuitorii.

Pegasul din noua Țiganiadă îl poartă pe rătăcit peste ego/u ca pe Sân Ilie peste pivnițele (era să mă gândesc la Gide, Doamne ferește!) crailor de curte, aleșii în hainele „împăratului”, cu morala din Lanțul slăbiciunilor. Numai că ce se vede este realitatea (poate fi și literatura) ca rezidențialele, ceea ce vrea să spună că toată a noastră contemporaneitate, soră cu moartea, se crede nemuritoare pe meleagurile oierite, mai nou pârloage cumplite. Începutul de secol, dramaticul anonim, dacă te uiți din săgeata al(a)bastră, foarte tare la șezut, devine mai mult cadavru decît rege, mai mult reclamă decît cultură (nu spun incultură!?).

Dacă Rubliov găsea Cuvântul după o pocăință care aducea a meditație versus muțenie/ criză, acum scriitorul/ reporterul sau simplul cetățean turmentat află o realitate

și dă de alta. Îl ajută și blogul și „călăuza”, perversă foarte într-o „zona” unde are loc și calul și călărețul dar pe fotoliul de prezident, nu altăceva. Se pune chiar problema agentului-scriitor-comentator, analistului-jucător ș. a., în aste creșteri și descreșteri rumânești (și cantemirești, la „scară”), unde talentul și caracterul sunt cultivate separat. În ce privește personajele pe sticlă sau hârtie, de orișcare virstă, nu trebuie doar să întîmpine realitățile au cărțile, ci și să aibă un dragon/ argou care să înghită cuvinte din 24 de canale, dicționare, postmodernele răuri pe modelul Setilă, dar dâmbovițean forte chiar și în provincia lui Șarlă.

Așa, visătorilor, persoanelor încă „ferice” cu duhu’, le trebuie un mormînt ca să poată învia în vremuri așa de favorabile frivolității, superficialului, mersului rapid pe scări, sociale sau politice. Sunt și lipsiți de zei, spune vreun june, din moment ce realitățile au, pentru el, înțelesul în rai, adică la sediu, și goliciunea la club.

Mă bate gîndul pe umeri că rolul Cuvântului/ muncii e azi de sacrificat într-un spectacol pentru putere. Pentru orice putere. Să vină pe meleagurile noastre de ieri în ale scrisului vreun paludism, cu toate fructele pămîntului prin texte, ficționale sau nu, dar bune de verdeață și răcoare!?

Decii, vorba cronicarului (vedzi bine!), nu mă lasă cugetul să nu spui, în vremuri de criză, cum cărțile/ faptele bune sunt nebune iar cărțile rele, acte într-o continuă piesă națională, pe viu, sunt premia(n)te. Dar regula îndrăcită e amestecul, unde se întîlnesc unele în altele, cu altele, peste altele, prin altele, după altele, ca și culorile în parlamentu cereșcu.

Mangafaua întrebă dacă n-ar fi mai bine să facem toată postdecembrista aiasta dă viață pastramă și s-o trimitem dincolo trufanda. Tot trăim în soțietatea ultra-„studentă” ca cea a numitului Trahanache de Piper/a, prezident targetat la prințipuri (de Academie sau de Comedie!?), care face pauză de discurs, nu și de finanțe, pe „scaunul” de deputat/ funcționar înalt etc. Și unia spun că ar hi uniformizare foarte în critică, da’ se vede cu ochiu’ liber că e pretutindenea, soro! O fi revoluție!?

Comunismul comic

MIRCEA GHITULESCU

Cine s-ar fi așteptat ca scenograful Nicolae Ularu să scrie piese de teatru după un curs intensiv de dramaturgie cu celebrul romancier Kurt Vonnegut? Răspunsul este simplu: Teatrul Național din Cluj-Napoca, unde Nic Ularu (după numele lui american) a devenit autor total - scriitor, decorator și regizor - al propriei piese. Dacă printre personajele comediei sale, intitulată **Livada de vișini**. **O continuare**, îl introducea și pe autorul **Livezii de vișini** (asemenea lui Matei Vișniec în **Mașinăria Cehov**), cred că putea fi și actor. Cu ochelarii săi melancolici de intelectual miop era numai bun pentru rolul lui Anton Pavlovici. Comedia lui Ularu este exact ceea ce spune titlul și ceva în plus, pentru că ceea ce adaugă urmașul lui Cehov ține de comedia politică, de pamfletul comic cu subiect politic, cum le place americanilor. Completarea, însă, a fost scrisă de istorie înaintea lui Nic Ularu, de aceea senzația este că această piesă vine prea târziu. Ceea ce vine exact la timp este umorul său, atât literar, cât și teatral. Este pe tot parcursul un duh al caricaturii care transformă marile conflicte ale trecutului în amintiri demne de râs, iar faptul că putem râde acum de „gluma comunismului” înseamnă că ne-am relaxat pentru totdeauna. Este tulburător să iei contact cu amintirile despre comunism ale lui Nic Ularu, atât de

departe acum de comunismul sovietic și atât de aproape de „democrația americană”.

Ularu a citit cu perspicacitate piesa lui Cehov, descoperind în studentul Petia Trofimov un teoretician al ideilor comuniste care va fi

zdrobit de practicianul comunismului, Tovarășul Boris, singurul personaj inventat (din care Emanuel Petran face un nevropat sangvinar și iresponsabil),

care devine o jucărie de stârnit râsul, în final, când este împușcat „absolut din întâmplare” de neîndemânaticul Epihodov. Emblemă a comunismului leninist, el este grav

afectat de tuberculoză, și acest comunism fizic inventat de autor este de tot hazul. Dar Petia Trofimov a rămas în interpretarea lui Dan Chiorean același înflăcărat naiv din piesa lui Cehov, deși îl roade îndoiala în expresia practică a comunismului său utopic. Epihodov este, fără îndoială, cel mai bun rol scris de Nic Ularu, excelent reprezentat de Ovidiu Crișan în stilul bonomului care știe să facă pe prostul. El se înscrie la comuniști pentru că i-au promis să-l facă scriitor, ceea ce pentru Epihodov este un miracolul. Supranumit „22 de nenorociri”, Epihodov face la tot pasul o boacăna, ultima fiind asasinarea comunismului însuși. El alcătuiește cu soția sa, Duniașa (interpretată cu accente bărbătești autoritare de Vasilica Stamatina), un cuplu comic copios ca în comedia clasică. Celelalte personaje sunt aduse în actualitate „după douăzeci de ani”, vorba lui Alexandre Dumas - fie din viață ca Lopahin (Petre Băcioiu), capitalistul cu respirație scurtă care defrișase livada de vișini, dar acum a dat în patima beției, Băcioiu ori Ranevskaia (Elena Ivanca), boieroica scăpătată și fratele ei, neajutoratul Gaev, fie de pe lumea cealaltă, asemenea bătrânului servitor Firs și a lui Grișa, copilul înecat al Liubei Ranevskaia. Secvențele din lumea de dincolo au, de fiecare dată, o magie aparte datorită lui Cristian Grosu (Firs) ce pare că levitează. Alb și straniu ca un vârcolac, Cristian Grosu este jumătate fantasmă, jumătate caricatură. O caricatură integrală, aproape indescifrabilă este Gaev, interpretat de Dragoș Pop, și el fantomatic în stilul grotesc. Devine un fel de sperietoare când va fi îmbrăcat cu toate hainele din dulap, aluzie, poate, la celebrul dulap al lui Gaev din camera copiilor, în versiunea lui Cehov. Aceste breșe în realitatea spectacolului te determină să gândești că lumea nu se termină nici acolo unde a spus Cehov, nici unde a împins-o Nic Ularu, ci mult mai departe, acolo unde nu există nici suferință, nici întristare. Pe această cale, ajungem la frumoasele imagini finale cu umbrele albe ale victimelor comunismului printre copacii frumos stilizați. Din păcate, imaginea ultimă cu Epihodov și Duniașa încrucisând secera și ciocanul (așa începeau celebrele filme sovietice ale studiourilor Mosfilm), este nu numai explicativă, dar și inutilă, pentru că Tovarășul Comunism tocmai a fost executat de Epihodov. Cel puțin așa am înțeles noi...



Vederi românești, actualități, jurnale

CĂLIN STĂNCULESCU

Când în luna august 1894, frații Lumière înregistrau pe peliculă „Ieșirea muncitorilor din uzină”, inventatorii cinematografului nu se gândeau că acest subiect banal, de actualitate va genera un gen specific documentarului, care va marca existența celei de a șaptea arte. În anul imediat următor, operatorii fraților Lumière au împânzit lumea, immortalizând evenimente istorice, sociale, culturale, științifice, turistice sau de pur divertisment.

În România, Paul Menu, angajat al inventatorilor cinematografului, filma primele „vederi românești” în mai-iunie 1897, având drept subiecte „Defilarea de 10 Mai”, „Hipodromul și cursele de la Băneasa”, „Inundațiile de la Galați”, „Terasa cafelei Capșa” etc. etc. Acestea erau primele „actualități” românești, devenite între cele două războaie mondiale jurnale cinematografice în toată regula, ce însoțeau proiecțiile filmelor de ficțiune.

De ce această lungă, dar necesară introducere? În acest an au apărut primele inventare, realizate după norme științifice, ale jurnalelor de actualități proiectate până la interzicerea acestora la mijlocul anului 1974 de către regimul comunist.

Inițiativa directorului Arhivei Naționale de Filme, doamna Anca Mitran, a fost materializată, deocamdată, în zece volume apărute la editura Paradis, care inventariază jurnalele apărute în timpul Ultimului Război Mondial - anii 1942, 1943 și 1944, jurnalele proiectate în primii ani de comunism - anii 1949, 1952 și jurnalele din primii ani de domnie ceaușistă - anii 1965, 1966, 1967, 1968 și 1969.

Primul merit al cercetătorilor de la ANF este acela de a descrie numai subiectele existente în ANF, plus subiectele străine. Pentru perioada din timpul războiului ultim, ANF nu deține copii după toate jurnalele. Cu excepția a 6 jurnale din 1944, realizate numai de Oficiul Național al Cinematografiei, toate celelalte au fost rodul unei colaborări cu studiourile germane UFA.

Sunt, de asemenea, inventariate și subiectele care lipsesc din corpul jurnalelor indexate. Fiecare descriere de jurnal este însoțită de date tehnice și observații, precum și de o bibliografie a presei, unde sunt consemnate evenimentele înregistrate pe peliculă. Fiecare an are la sfârșitul volumu-

lui câte un index de nume și personaje, un index de nume de locații, un index de evenimente și acțiuni și un index de obiecte și materii.

Este interesant de știut că o bună parte din subiectele jurnalelor din timpul războiului au format substanța unor filme de montaj, cum ar fi, de pildă, „România în luptă contra bolșevismului”, realizat de Paul Călinescu și premiat la Festivalul internațional de la Veneția cu premiul pentru film documentar. De asemenea, filmul „Pagini din războiul nostru sfânt” preia imagini din jurnalele anilor 1941 și 1942, imagini turnate de operatorii Constantin Panțu, Ovidiu Gologan, Alexandru Simionov, Vasile Gociu, Ion Cosma în luptele din Crimeea, Sevastopol, Odessa, din bazinul Donețului și din Caucaz.

Primul jurnal ONC după 23 august are printre subiecte: a. Distrugerii, b. Prizonieri germani, c. Urmările bombardamentului german, d. Distrugerea Palatului regal, g. Sosirea anglo-americanilor și plecarea prizonierilor, i. Intrarea trupelor sovietice în București - la 28 august, l. Adunarea primului detașament de voluntari pentru Ardeal - la 2 septembrie. Ultimul jurnal ONC al anului 1944 consemnează inspecția ministrului Gh. Gheorghiu-Dej la Petroșani, premiera jurnalelor sovietice la cinematograful Scala, cantina pentru ucenici la Palatul regal, Salonul oficial de toamnă, caravana STB-ului și ajutorarea Moldovei și Ardealului.

Apariția seriei de volume dedicate jurnalelor de actualități românești extinde simțitor posibilitățile de cercetare filologică, publicațiile de strictă factură arhivistică interesând deopotrivă istorici și sociologi, studenți și cinefili, cercetători avizați ai filmului documentar, ce pot descoperi fie doar numai în paginile tipărite aspectele dure ale propagandei, strategiile de formare ale omului nou. Iată și autorii acestui impresionant demers arhivistic ce ar trebui mai intens popularizat în interesul viitorilor beneficiari - Theodor Leontescu, Dan Mateescu, Georgeta Davidescu, Alina Manea, Corina Sanda, Valentin Gheonea, Cornelia Tolu, Stanca Măciucă, Mihaela Haidău, Elena Cristina Sandu.

CEA DE-A DOUA

Petrecere cu poezie, prieteni și... trufe de ciocolată

ANDREEA CĂLINESCU

„Nouă ne e dor din nou de poezie. Nu-i așa că și ție? Nu-i așa că abia aștepti și tu să revii la BCU? Zece poeți și vor rosti pentru prima dată versurile în fața voastră. Vor avea cu siguranță emoții, vor fi acolo prietenii lor și cu noi, noi care i-am invitat, noi care nu mai putem să fimem secret că ne e poftă de versuri și trufe”. Așa sună invitația pentru cea de-a doua „Petrecere cu poezie, prieteni și trufe... de ciocolată”. Prima ediție a fost un indiscutabil succes: de public, de presă, de poezie. De bun gust și de infirmarea prejudecății că poezia și mu-

zica nu pot face săli pline. Turnirul poetic din 2008 a adus pe scenă un consacrat și un tânăr pentru care a girat ca de la maestru la ucenic. A fost un dialog al generațiilor și al formulelor poetice, dovedindu-se că ele sunt complementare, și nu adverse. Anul acesta, an, totuși, de criză! se vor duela doar zece „consacrați” pentru o coroană simbolică de *cel mai bun* din acest turnir, dar și pentru un premiu deloc doar simbolic. Numele lor reprezintă garanția valorii deosebite a acestui Festival: Ioana Crăciunescu, Mariana Codruț,

Liviu Antonesei, Caius Dobrescu, Ovidiu Genaru, Florin Iaru, Adrian Popescu, Pavel Șușară, Lucian Vasiliu, Paul Vinicius. Ei vor fi jurizați de Alex. Ștefănescu, Alexandru Călinescu, Antonio Patraș, Bogdan Crețu, Petru Cimpoeșu, Ion Mureșan, Emil Brumar. O adunare de forțe impresionantă, după cum lesne se poate observa, o sumă de valori ce vor asigura și anul acesta prestigiul Festivalului. Cu costuri însă, pentru că, oricât de poetici am fi, trebuie să vorbim și de bani, fără de care nimic nu se poate realiza.

Multor oameni le e dor de poezie. Dar există mulți oameni doritori de „a investi” în poezie? Nu e cea de-a doua „Petrecere...” un proiect riscant financiar?

EMIL STRATAN,

directorul și finanțatorul Festivalului

M-am angajat pe acest drum din dragoste și cu dragoste pentru poezie. Am avut norocul să întâlnesc oameni care m-au ajutat. E adevărat, mult mai puțini decât în anul trecut. Dar trecutul și viitorul nu sunt niciodată la fel. Eu am rămas printre săracii vechi, și nu între bogații noi, fapt ce mă face să simt mult mai puțin criza. Cea ce fac este fără mânie și cu multă iubire. Dacă pe unii poezia îi anchilozază, pe mine mă dezanchilozază. Cât despre risc, mi-l asum, cum, de fapt, mi-am asumat întregul proiect. Fără negură, cu seninătate, cu frământări, cu dezamăgiri, dar cu perseverență, poți face lucruri frumoase.

Ineditul acestei manifestări poetice este dat de caracterul său de întrecere, de competiție. Firi orgolioase, personalități puternice, poeții refuză de cele mai multe ori ierarhizările, clasamentele, fiecare considerându-se, și, adesea, pe bună dreptate, cel mai bun.

Cu ce sentimente participă un poet la o competiție în care se stabilește un singur câștigător?

LIVIU ANTONESEI

Particip la acest concurs fără nici o emoție, pentru că nu sunt învățat să iau premii pentru literatură! În toată cariera mea literară, am luat un premiu al SF-îștilor, însă pentru o povestire fantastică, asta prin 1986, și un premiu pentru primul meu volum de poezie, în versiunea întregită din 1990. Așa că, neașteptându-mă să iau premiul, sunt pe deplin liniștit. Mai ales că spiritul olimpic ne învață că important e să participi!

PAUL VINICIUS

Mai mult decât orice premiu, mă interesează participarea la festivaluri de poezie de înaltă ținută și, când zic asta, mă refer, în primul rând, la valoarea participanților și prezența unui public pe măsură. Ca în orice lume mică, număra-

bilă – iar poezia românească, ca și poezia de oriunde, este o astfel de lume –, ne cunoaștem destul de bine majoritatea dintre noi. Citind însemnările apărute în presă și pe Net pe marginea desfășurării primei ediții a Festivalului de Poezie de la Iași, intitulată *Prima petrecere cu poezie, prieteni și... trufe de ciocolată*, mi-am dorit și eu să fi fost sau să fiu invitat, ceea ce s-a și întâmplat la această a doua ediție.

Regulamentul acestui festival conține și ideea de turnir poetic, deci apare și aspectul competițional, însă, atenție!: sub aspectul lui cavaleresc. Desigur, ideea de a acorda un singur premiu, atunci când în competiție se găsesc nume mari ale poeziei române, de valori sensibil egale, crește miza acestui festival și, implicit, îi va spori câștigătorului strălucirea aurei poetice. Mărturisesc că mi-aș dori să fiu acela, însă, și dacă nu se va întâmpla așa, în mod cert, nu mă voi simți un înfrânt. Întâlnirea cu un public sensibil, iubitor de poezie, ca și cea cu poeți de primă mână ai literaturii române, conturează atmosfera a două zile pline de bucurii, emoții și prietenie. Sub acest aspect, precizez că și în viața literară, cea de toate zilele, mă aflu într-un continuu turnir – spre autodepășire – cu cei mai buni prieteni ai mei poeți. O competiție poetică nu poate fi comparată cu vreuna sportivă, oricât de uzitat ar fi termenul fair-play.

LUCIAN VASILIU

Nu am participat niciodată la un turnir poetic. M-am duela doar când eram mic, pe malul unei râpe din cartierul „Cotul Negru” (parohia vechilor răzeși moldavi) din târgul Bârlad (orașul lui Tache, Ianke și Cadâr!).

Copil fiind, m-am duela cu săbii de lemn (ale „adversarilor”). A mea era o sabie austriacă, pe care o descoperisem într-un mal de pârâias din ograda vecinilor. Sabia era pe jumătate ruginită. Duellându-mă, am reușit să mă tai la două degete. Am ajuns la spital... Mai târziu, am scris un poem, „Decapitarea degetelor”, pe care îl voi citi la seara poetică.

Am acceptat, cu plăcere, invitația, cu drag de Biblioteca „Eminescu” (unde am făcut practica fertilă), cu drag de poeții Ioanid Romanescu, Mihai Ursachi și Cezar Ivănescu (magistrul meu), cu drag de colegul de liceu, managerul inspirat și generos Emil Stratan. Dacă voi câștiga „competiția”, o voi dedica restaurării Bisericii Banu din Iași (str. Lăpușeanu). Convingerea mea: vom câștiga toți!

FLORIN IARU

Simplu. Îmi iubesc confrății cu care mă-ntâlnesc. De aia, mă doare-n pix de premiu. Azi, eu, mâine, celălalt. Sau, poate, niciodată.

Apoi, nu uitați că premiile sunt date de

oameni cărora le place un anumit gen de poezie. Și chiar nu știți că răul cel mai mare al lumii literelor sunt premiile? Dar trufe, miam, miam...

ADRIAN POPESCU

Cred că sunt mai importante spectacolul în sine și, desigur, textele citite, decât numele câștigătorului. Am asistat, ca spectator, la un concurs de *slam* poetic la Novisad, prin august, unde conta și arta actoricească, și ideea poemului compus, și impresia imediată, apoi, farmecul personal etc., adică zeci de imponderabile. Atmosfera te cucerea prin spontaneitate, tensiune lirică, votul pe loc, cu niște cartonașe colorate. O regăsire a omului poetic, azi, când omul masificat domină lumea. Jocul, bucuria jocului copleșeau competiția. Asta e, poate, starea lirică pe care ar trebui să-o căutăm mai întâi.

MARIANA CODRUȚ

E greu de departajat poeții după criteriile altius, citius, fortius. Dar asta nu e treaba lor, nu ei duc povara asta, ci criticii. Cred că poeții de la noi – și scriitorii, în general –, care au asistat de-a lungul timpului la multe încoronări de neînțeles, se mulțumesc și cu bucuria de a citi alături de colegi valoroși sau doar pentru câțiva fani. Cel puțin, eu sigur sunt în situația asta...



Anul trecut câștigător a fost Ion Mureșan. Dar memoria păstrează aproape intact fiecare recital. Spiritul de competiție și atmosfera excepțională din sala Bibliotecii Centrale Universitare din Iași au „obligat” la o prezență la cel mai înalt nivel, transmițându-se poezie prin tot: prin vers, prin rostire, prin

gesticulație, prin bucuria de a fi în fața publicului.

13 noiembrie:
Nouă ne e dor de Mihai Eminescu

- prezentarea participanților și a juriului
- lansarea primei reviste-obiect din România - Academia de Poezie
- recital-concurs de poezie

- documentar – Mihai Eminescu
- trufe... surpriză

14 noiembrie 2009:
Nouă ne e dor de Cezar Ivănescu

- recitalul studenților UNATC din poezia lui Cezar Ivănescu
- decernarea premiilor celei de-a doua ediții a festivalului

- *Sufleurul fricii*, de Matei Vișniec, în interpretarea Ioanei Crăciunescu
- intermezzo muzical - jazz cu Mircea Tiberian
- lansarea cărții festivalului *A doua petrecere cu poezie, prieteni și... trufe de ciocolată*
- trufe... surpriză

Sărbătoarea de Halloween. E preferata mea pentru că sunt româncă și trebuie să-l promovez pe Dracula. Cum vine toamna, mă tot gândesc la cei doi turiști care vor lua cu asalt castelul de legendă. Anul acesta, localnicii costumați adecvat, cu dinți, sânge, halebarde, zale, palincă, sărmăluțe, vin roșu, le-au oferit o noapte de pomină străinilor. Aceștia au declarat că vor reveni să mai petreacă împreună cu urmașii contelui de la Hollywood, tot de Ziua Națională a României. Asta înseamnă că turismul a învins și ne va scoate din criză mai repede decât ne-am imagina.

Cozile nesfârșite la Sfintele Moaște. Aici se ia pulsul vieții adevărate, al vieții oamenilor obișnuiți. Între două și cinci zile de reportaje, pe toate canalele de știri, despre îngheșuiala pioasă de pe Dealul Mitropoliei, din târgul Iașilor și de oriunde se află sfinte rămășițe pământești. Dar nu e suficient. Eu mă gândesc la transmisii live non-stop de la aceste minunate întâmplări, care să se difuzeze în fereastră, indiferent de emisiune sau de post. Ceea ce presa nu înțelege încă este importanța sărbătorii la români. Sărbătoarea statului la coadă, la orice coadă, fie iarnă, vară, noapte, frig, Sfânta Parascheva sau Sfântul Dumitru. Obicei vechi, bine plăcut oamenilor de pe aceste plaiuri, statul la coadă se respectă ca în vechime, după tot tipicul: lăsatul rândului de cu seara, studierea atentă a colegilor, depănarea de povești cât mai ieșite din comun, schimbul de rețete și de diagnostice, îmbrâncirea la nevoie și huiduiala celor care se bagă în față, peste rând. Acest ritual vorbește despre o nevoie naturală, umană, care, din păcate, nu mai poate fi satisfăcută ca acum 20-30 de ani. Aș propune, astfel, decretarea Sărbătorii Statului la Coadă, a cărei celebrare să dureze, ca orice sărbătoare națională, două săptămâni.

Prietenia. Și, în special, dovada ei, chiar dacă e nevoie de o mică minciună (inocentă, desigur). Prietenia testată și premiata, așa cum am văzut eu la Antena 1. E bine că se

TV PLANET

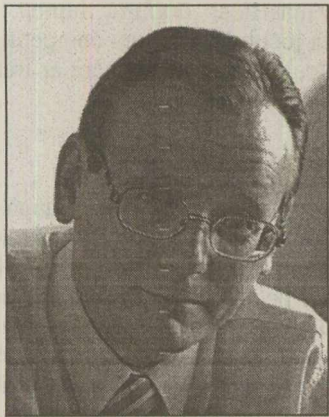
Lucruri care mă emoționează

ANA-MARIA NISTOR

face publicitate unui sentiment atât de înălțător. Vreți să intrați în clubul prieteniei? Urmăriți materialul următor. Te oprește o fată blondă pe stradă și e gata să-ți ofere o cartelă la nu știi care companie de telefonie mobilă. Totul e să faci dovada că nu ești singur pe lume, că există oameni care sunt gata să dea examen de fidelitate pentru tine. Și-atunci fata blondă, căreia îi plac la nebunie farsele, dă un telefon persoanei numite de tine și, în direct (dar cumva regizat și înregistrat), te pune într-o lumină proastă. Dacă persoana trădează și spune adevărul, ai pierdut tot – imagine, cartelă, un prieten. Dacă nu, apari la televizor și vei fi mai bogat cu un om și cu minute de vorbit în rețea.

Faptul că Ana Maria Ferentz și-a donat colecția de șosete unui orfelinat. Am auzit eu asta la emisiunea „În gura presei” și, cu toate că Mircea Badea, răcit și răgușit, o ironiza pe biata fată, m-am emoționat. După ce m-am documentat și am aflat că ea e, de fapt, vedetă, artistă mai exact, aproape că mi-au dat lacrimile. Vreau să fiu copil orfan și să mă bat pentru o șosețică roșie cu dungi portocalii.

Există și lucruri care mă supără. Acum, cel mai tare, mă doare de la gripă. „Porcina gripe”, căreia i se spune și nouă. Și faptul că nici eu, nici toți prietenii, cunoscuții, colegii mei n-am fost în stare s-o luăm și noi. Tot ce-am putut face în toamna asta au fost vreo șase răceli, patru viroze și doar două cazuri de gripă. Din aceea veche, expirată, banală, cu febră mare, nas înfundat și amigdale inflaminate. Am sperat că simptomele se vor modifica și că măcar unul dintre noi va ajunge la televizor. N-a fost să fie. Ceva s-a greșit. Am dat și niște telefoane, dar degeaba. N-am fost suficient de convingători, n-am avut calitățile necesare, pe scurt, n-am meritat. Dacă lucrurile funcționau cum trebuie, eram și noi gripați, în grup, precum cei 40 de domni de la Hotel Sinaia. Într-o singură zi, doar ei; nici o cameristă, nici un chelner, nimeni altcineva în afara celor patruzeci de eroi care au făcut înconjurul televiziunilor. Semn că gripa alege, apoi culege și, mai ales, lucrează elegant. Nouă și nobilă. Mi-e teamă că nici de vreun vaccin n-o să avem parte. Poate la suprapreț sau după o coadă de-o zi și-o noapte întreagă la farmacie. Și-atunci parcă văd că nu ne mai rămân decât doze din import, mult mai scumpe, dar care trebuie cumpărate, că doar n-au fost aduse degeaba. Eu propun să se facă liste nominale în direct, la știri, iar oamenii să se prezinte la farmacia de sector, în mod organizat, fiecare în ziua corespunzătoare inițialei numelui său. Și să se dea câte o doză să ajungă la toată lumea! Că până la litera N... Dar sunt convinsă că televiziunile vor ști să facă față și acestui val de probleme. Vor crea suficientă isterie și vor picura, din oră în oră, atâta spaimă încât oamenii vor fi din nou cuminți, conformați, cumpărători. Hait, că iar încep să mă emoționez și e prea mult pentru astăzi!



Pavol JANIK (Slovacia)

Pavol Janik, născut în 1956 la Bratislava, unde a studiat dramaturgia (teatru, film, scenariu) la Academia de Arte ale Spectacolului. A lucrat la Ministerul Culturii, în media și în publicitate. În 1998 a devenit secretarul

Societății Scriitorilor Slovaci, al cărei președinte a fost ales în 2003. Poet și dramaturg, autor a 15 volume, i s-au decernat numeroase premii pentru creația sa. A călătorit mult și a fost tradus în străinătate.

TEATRUL VIETII

Viața ce nu-i altceva decât teatru – o astfel de viață suntem mereu domici s-o jucăm.

Dacă-n clipa asta îți vine-o idee nostimă, pune-ți repede pe tine costumul de clovn.

Viața dă cu noi, penduluri, prin tină, prin bălți. Că nu-i nicicând ca odinioară, iată un adevăr mereu valabil.

Timpul, pahar plin ochi, până se revarsă, e-n noi, cei ce pășim pe tocure, dornici să ne cunoaștem ființa din adânc.

Iar în final, desigur, moartea dă șah mat. Merită totuși să joci, bucură-te că măcar ai existat.

Pe scenă viața a găsit o oglindă – și-n ea învie-n fiecare noapte. Dacă-i amăgitor ceva în teatru, să ne mutăm în vremi străvechi.

ÎNGERII SE RECUNOSC DUPĂ ARIPI

(Părinților mei)

În vitrinele-adăpostite în suflet tremură amintirile de sticlă. La capătul tăcerii s-auzi cum ultima ploaie din an își dictează în șoaptă neînțeleasa telegramă.

Doi îngeri triști se jeluie-n lumina lunii.

Epuizat, se prăbușește râul, odată cu duhul muritor al apei lui, afund.

Simt în vine mercur, după explozia sângelui – în sine-mi îngeri supersonici se înalță din moarte

în mintea-mi își pornesc motoarele asurzitoare, iar după ce au decolat se lasă o liniște profundă, întretăiată, poate, doar de căderea unor perle pe podea.

Mărturisirea matinală a lacrimilor reci mă-ngheață, la rădăcina ochilor tot mai tomnatici.

NEW YORK

Din oglinda culcată a golfului liniștit, săgețile unui oraș numai unghiuri strâpung cerul înstelat.

În marea lămpilor aprinse, vooaie bărci iubitoare de flirt tremură-n chip minunat pe rochia ta de seară cu motive-n relief.

Devenim brusc de negăsit, pierdute ace-n labirintul foliilor lucitoare. Unele lucruri le luăm în cheie personală –

limuzine decapotabile, veverițe năpârlite în Central Park, trupul de metal al libertății moarte. În New York e-ntuneric mai tot timpul. Dar bezna strălucitoare se luminează. Luciul flamboaiant al megalopolisului scrie mesajul lui Einstein despre viteza luminii, în fiecare seară, pe suprafața scânteietoare-a apei.

Și iarăși, când se-apropie amurgul, ecranul argintiu al cerului newyorkez revarsă-n trombe sânge hollywoodian.

Până unde se-ntinde imperiul de sticlă și marmură? Și ce țintă oare și-au ales rachetele suple-ale zgârie-norilor? Dumnezeu își cumpără un hot-dog la capătul unei străzi cu șaiszeci de magazine.

Dumnezeu e-un negru îndrăgostit de cenușiu betonului. El a ivit soarele într-o cutie de carton, din cel mai nou soi de sclav.

UIMIRE

Întind apa în care te-ai oglindit. Scot un țipăt, ca nu cumva să se reverse.

Prin răsuflarea mea îți vorbesc,

până ce strălucești de-atâta gheață, ca-n rafale puternice de aer.

Tremuri întruna sub amorțita pojghiță, scaperi o clipă afund, încât o nouă zi văd cum răsare, aprinsă numai din tine.

KOSOVO

Un Goethe de hârtie arzând în flăcări se roagă-n sârbește pentru patru sute de copii morți

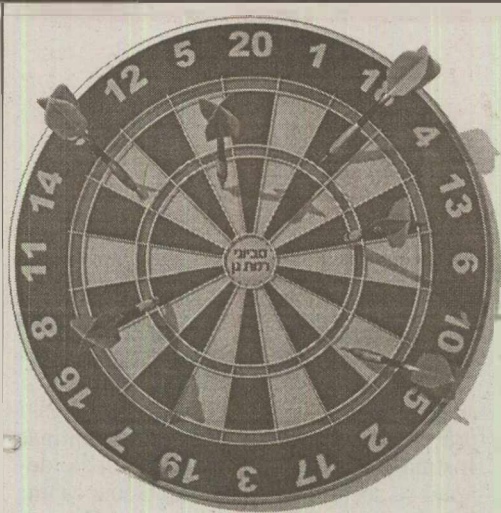
În ochiul de piatră-al lui Schiller lucrește-o lacrimă de mercur.

Țigani au un bocet pentru o mică nimfă de-a lor de pe fundul Mării Adriatice.

Sângele e colorat în irezistibilul vinețiu al înserării, din care cad scânteieri și lumini, ploi iuți de mai, să hrănească pământul rănit.

Prezentare și traduceri de SIMONA-GRAZIA DIMA

ITINERAR EUROPEAN



SĂ ÎNVIŢĂ CINE VA CĂŞTIGA!

ror și fiecăruia în parte că, gândind astfel, s-ar putea să aibă parte de surprize dintre cele mai neplăcute. Intuiția mea feminină (dar nu numai!) îmi spune că strategii de campanie ai unora dintre protagoniștii bătăliei prezidențiale încearcă șmecheria adormirii vigilenței adversarilor, pregătindu-le o lovitură sub centură chiar în primul tur al alegerilor. Dacă se pun la cale niscaiva jocuri oculte (și, mă întreb: se mai îndoiește cineva că se pun?!), n-ar fi exclus ca ele să fie instrumentate încă din prima rundă a meciului, când atenția – atât a combatanților, cât și a spectatorilor... pardon, am vrut să spun: a alegătorilor – va fi îndreptată simultan către mai multe azimuturi. Asta e: să nu ziceți că nu v-am zis!

• Vocea patriotului național din mine (să nu mai spun de aia a microbistului nenorocit ce sunt și care mă cutreieră la fel de fel de ore din zi și din noapte!) s-ar putea alătura strigătului de luptă „**Hai România!**” lansat, ca lozincă electorală, de Sorin Oprescu dacă aș putea uita două lucruri: 1. Că sloganul cu pricina copia(daptea)ză numele partidului „**Forza, Italia!**” cu care Silvio Berlusconi a câștigat, fotbalistic, primele alegeri din peninsula – respectiv, faptul că *il calcio* ne fură de 20 de ani toți jucătorii mai de Doamne-ajută, exploatându-le fără milă talentul și abnegația; 2. Că între „**hai**” și „**România**” lipsește virgula pe care Gramatica Academiei o consideră obligatorie în astfel de construcții interjecțional-imperative. Cât despre competiția electorală, mărturisesc că

preferința mea se îndreaptă în chip hotărât către deviza echidistantă a românului imparțial: să învingă cine va câștiga! • Și-a luat zborul – la figurat –, plecând spre alte zări de farmec pline, undeva, la capătul lumii, aproape în Patagonia – la propriu –, publicistul român în viață care izbutea să mă calce pe nervi mai abitir decât oricine cu fițele lui globalist-intelectuale și vag cinematografice, Alex Leo Șerban, în veci fie-i numele lăudat de foștii săi colegi de la Dilema veche. Allah să-l aibe în paza Lui și liniștit să se flaneze prin Buenos Aires: eu n-o să-i duc nici dorul, nici grija(nia mă-sii de baftă pe care o au unii; vorba respectabilei mele prietene, Mariana: „– *Domnule, nu e pic de dreptate pe lumea asta: toate curbele au noroc, numai eu, nu...*”) • Cu ce-și mai desfată cititorii ziaristul Florin Condurățeanu de la **Jurnalul Național**? Cam cu tot ce scrie! Iată câteva extrase cuviincioase dintr-un soi de compunere de școlar repetent, bolovănoasă, căznică, hilară, uzând de un vocabular redus la maximum 50 de cuvinte, cu tot cu prepoziții și conjuncții (J.N. de luni, 9 noiembrie 2009, pag. 19): „*Reamintim (așa începe articolul!) că dezlipirea de retina este deplasarea retinei de la locul ei. Din diverse motive apar, ca la o pânză, ruperi, destrămări în retina, iar pe acolo pătrunde anormal lichid din corpul vitros. Astfel, retina este depărtată de fundul de ochi și nu se mai lipește bine de acesta, așa că imaginile nu se mai*

formează. (...) *Dezlipirea de retina poate fi asemănată cu dezlipirea unui tapet de pe perete. Intervențiile sunt menite să lipească din nou retina de fundul de ochi. (...) Repetăm faptul că intervențiile au ca scop punerea la loc a retinei strâns lipită de fundul de ochi. (...) Retina nu se lipește singură și sunt necesare intervențiile care au un succes de 70 – 80%. În această chirurgie se fac incizii foarte mici la ochi...*” etc., etc. Notăm ca supercontraperformanță stilistică: în 35 de rânduri tipografice, cuvântul „retină” se repetă de 16 ori. Pe celelalte, din exasperare, nu le-am mai numărat... • Solicitat de revista Q magazine, medicul Florin Tudose (oaspete frecvent și pe diverse canale TV) conturează, mai mult mălăieț-metforic decât tehnic-profesionist, așa cum ne-am fi așteptat, portretul psihologic al principalilor candidați la Președinția României. Vorbind despre trăsăturile de caracter ale unui dintre dâșii, dom’ doctor recurge la citarea unei infailibile autorități în materie. Despre cine e taina? O spune direct și personal Florin Tudose după ce închide ghilimelele de rigoare: „...*iată cum îl caracterizează superiorii săi de la Cooperativa «Ochiul și timpanul».* Noi nu avem nimic de adăugat”. Eu, însă, da. Se știe: Cooperativa „Ochiul și timpanul” este, ca să zic așa, numele de cod al vechii-noii Securității. Întrebare: cum de-a avut, acces domnul Florin Tudose la fișele de cadre întocmite de „superiorii” Securității? Aud? Sau le-o fi găsit postate pe vreun blog?! (*Critias*) ◀

Expirații din Europa League

„E greu să ajungi în vârf, dar și mai greu e să te menții acolo”. Vorbele par a fi spuse nu numai despre fotbalistul român, ci și, în general, despre noi, românii. Dar să nu politizăm și nici să nu filozofăm în jurul românismului în plină campanie electorală. Să ne mulțumim cu fotbalul care ne oferă, românește, umilințe peste umilințe ori de câte ori scoatem capul în Europa. Chiar și atunci când umilința nu e în rezultat sau în felul în care am jucat se găsesc lucruri, fundamentale, din păcate, care să ne facă să stăm cu capul între urechi și aplecat. Unirea Urziceni a bătut la Glasgow și a făcut egal pe Ghencea. Patru puncte luate echipei scoțiene în Champions League reprezintă un fapt de mândrie. Meciurile au avut un numitor comun: s-au desfășurat pe niște ploie torențiale. Numai că gazonul de la ei arăta de parcă meciul se juca sub copertină sau în sală, în timp ce Ghencea s-a transformat din primele minute într-o mocirlă. Apoi, stadionul lor a fost ca în CL, în timp ce al nostru, ca în divizia a doua (de la noi, nu de la ei!): spectatori puțini, înfrigurați și murați de ploaie, agitându-se doar de frig și acoperiți sonor fie de scoțienii oaspeți, fie de stația de amplificare a stadionului, de unde se auzeau încurajări înregistrate și vocea disperată a unui crainic care voia să-i scoată din comă pe românașii din tribune. Fără tradiție, fără susținători, fără teren propriu pentru CL, Unirea Urziceni pare un copil sărac, nimerit la petrecerea unui coleg într-o vilă cu piscină și palmieri reali, nu de decor. Echipa românească oferă Europei fața cea mai săracă a României, acea față la care bogătașii se uită cu milă, dar și cu dispreț. Trebuie să înțelegem că banii mulți care se împart în CL tre-

buie să se vadă în fastul, în etalarea bunăstării competiției, în luxul ei. Diriguitorii fotbalului european pun mare preț pe acest lucru, pentru că, altfel, banii nu se pot înmulți, sărăcia atrage fundații umanitare – care împart până și medicamente la *second hand* –, nicidecum sponsori milionari. Asta am putut oferi noi Europei: o echipă harnică și sărăcuță, o echipă a cărei singură valoare de export o reprezintă antrenorul. Da, chiar așa zicea impresarul Ioan Becali: „Să-l duc în iarnă sau în vară pe Dan Petrescu la o echipă mare, să-mi mai iau și eu un comision din transferuri, că în ultima vreme n-am luat nimic, nimic pe jucători!”. Unirea rămâne imaginea unei formații care trudește pe teren, „compactă”, cum zic comentatorii, agățându-se de adversar cu tenacitate, „jucând la sacrificiu”, cum ne învață aceiași comentatori. Șutul formidabil al lui Onofraș n-a făcut decât să lumineze și mai bine modestia formației noastre care a bătut (și bine a făcut că a simțit că poate să bată o echipă mai slabă decât ea!) o altă sărăcie (în fotbal) a Europei. Dar, întorcându-mă la zicerea cu care am început rândurile de față, e greu ca Unirea Urziceni să rămână acolo sus. Nu sunt Cassandra și nici Oracolul de la Bălcești, dar tare mi-e că exact când va avea nevoie să învingă, cu Sevilla sau Stuttgart, nu o va mai putea face! Pentru că și-a depășit condiția, nu a ajuns în vârf grație bucuriei jocului, ci încrâncenării, disciplinei și „sacrificiului”.

Cu totul altfel se petrec lucrurile cu celelalte formații și cu ceilalți jucători români sau degrabă românizați, cum este cazul celor de la Cluj, adică intrați în năravurile noastre strămoșești. Dinamo e o echipă de expirați înainte de termen. Adică de

jucători care, pe la 25-26 de ani, nu mai au chef de fotbal. S-au plictisit de viața de fotbalist fără să fi făcut vreodată o mare performanță. Au scripuit câteva jocuri în tinerețe, li s-a băgat în cap că vor fi mari fotbaliști și cu asta – basta! Pe teren se plimbă fără vlagă și fără nicio tragere de inimă, bujorii în obrăjori revenindu-le doar în cluburile de noapte ori când dau ochii cu blondele vopsite care îi așteaptă înfrigate pe la porțile stadionului, dacă nu chiar la dușuri! Ceilalți, serioșii, sunt și ei cu gândul în altă parte: joacă de parcă ar fi pus oala cu ciorbă la foc și tot timpul se gândesc să nu dea în clocot până ajung ei acasă. Dolha mai trage și el la bătrânețe de-un ban, Claudiu Niculescu și Boștină – la fel. Tamaș e în vacanță în România, Moți, Scarlatache și Pulhac atât au putut în viața lor de fotbaliști – de aici nu-i mai poți ridica nici măcar un milimetru (valoric vorbind), Zicu e în blocaj psihic și este absolut evident și necesar că trebuie să se apeleze la un psiholog, nu la pedagogia Borcea sau Dinu. Nici Steaua nu o duce mai bine de îndată ce apelează la Baci ca la o salvare de câte ori se găurește apărarea pe undeva. Băiatu’ ăsta – care a făcut un cur de văduvă tot stând pe banca de rezervă – intră când i se cere și uneori e chiar mai util decât ai tineri – Ninu sau Ochiroșii. Pas cu pas, Bicfalvi se duce spre o fostă speranță, iar Adrian Ionescu, dacă se mai accidentează de vreo două ori, prinde și el 24-26 de ani fără să fi făcut mare lucru. Tătarușanu, băiat tânăr, pe care s-a dat o grămadă de bani, face cuminte tușa în fața singurului fotbalist care își dă sufletul, cu talent, în formația becalistă (că militară nu-i mai putem spune!) – Zapata.

Mă uit la englezi siderat: de unde or mai avea plăcerea, bucuria de a juca niște fotbaliști precum Rooney, Lampard, Gerard, Terry, care au cunoscut gloria, cărora li se măresc contractele aproape lunar, care trăiesc la Londra înconjurați de toate tentațiile lumii? (*C.St.*) ◀

Mircea Vulcănescu - un român pentru eternitate



Pe 1 noiembrie a.c. acțiunea organizată de Primăria Sectorului 2, cu ocazia dezvelirii monumentului închinat lui Mircea Vulcănescu, a reunit în Piața Sfântul Ștefan un numeros și ales public. O parte din alocuțiunile ținute atunci au fost publicate în revista *Cultura*, o parte le regăsiți în această pagină.

MIHAI ȘORA

Aș evoca o ultimă întâlnire cu Mircea Vulcănescu. Ea a avut loc la Paris. Proaspăt căsătoriti, eram – soția mea și cu mine – bursieri ai Guvernului francez. Aici îl găsisem pe Cioran și am avut privilegiul, într-o seară, să ne întâlnim și cu Mircea Vulcănescu. Trebuie spus, din capul locului, că o întâlnire cu Cioran însemna așezarea pe o poziție de ascultător: Cioran era intaribil, putea vorbi ore în șir. Ei bine, am stat o noapte întregă cu Cioran în jurul unei mese, în Cartierul Latin, iar Cioran n-a scos o vorbă! Am rămas toți cu gura căscată, aș spune, și l-am auzit pe Mircea Vulcănescu povestind, Doamne Dumnezeule!, câte în lună și în soare. Era neobosit și, în același timp, de o totală modestie: dacă nu era presat de împrejurări ca să dea la iveală ce se afla în el, putea foarte bine să rămână tăcut, să-și vadă de treaba lui.

Rămân cu amintirea neștersă a acestui mare profesor, a acestui mare român.

Acum, după atâția ani de la dispariția lui, trebuie spus că există, în toată „lucrarea” lui Mircea Vulcănescu – și dau acestui cuvânt un sens mai adânc, de împreunăfăptuire – există, așadar, o asemenea generozitate și dăruire de sine, încât avem, la el, mai mult decât o etică umanistă; avem desfășurarea unei virtuți cardinale: onestitatea – un fel de a te raporta la Celălalt cu toată deschiderea de care ești capabil, făcând-o pentru el, nu pentru tine. Deci o generozitate care nu așteaptă nimic în schimb, nu caută răsplata. După cum sacrificiul lui nu cere răzbunarea. Acel „Să nu ne răzbunați!” al lui Mircea Vulcănescu înseamnă tocmai a nu te închide în logica binară (și exclusivistă) a Răului și a Binelui, ci a-ți păstra, chiar când îți este cumplit de greu s-o faci, deschiderea către Celălalt, către umanitatea lui cea de pe urmă.

Se pot spune numeroase lucruri (și scrie multe fraze) despre acest mod de a fi. Însă, dincolo de vorbele scrise sau spuse, cred că, astăzi mai mult decât oricând, este necesar să interiorizăm lecția lui Mircea Vulcănescu: împreunăfăptuirea. Ea este singura articulație rațională și morală deopotrivă, una din rarele opțiuni care îl poate ajuta pe omul modern să găsească acel echilibru subtil dintre el însuși, ființă gânditoare având propriu-i destin, și lumea în care se întâmplă să fie aruncat.

ANA BLANDIANA

Nu m-am gândit nici o clipă că trebuie să vorbesc, dar, ca și data trecută, la inaugurarea bustului lui Eliade, s-a creat o asemenea atmosferă, grație nu doar celui care era omagiat, ci și prezenței de excepție a publicului, încât, aici, acum, sunt profund emoționată de evocările pe care le-au făcut cei prezenți la microfon și mai ales de ceea ce a spus Ion Papuc, cu care am fost colegă de bancă.

Aș vrea, totuși, să adaug două lucruri extrem de actuale. Faptul că Mircea Vulcănescu, care a sfârșit plătind politic, nu a fost politician. A fost un mare expert în surprinzător de multe domenii. A fost pro-

totipul respectării criteriilor morale. Valentina Boștină i-a făcut portretul într-un moment în care noi nu visam ca el să fie pus vreodată într-o piață, iar extraordinara echipă de la Primăria Sectorului 2 l-a pus într-o piață, transformând pe zi ce trece Sectorul 2 în zonă culturală a Capitalei României. Ce mi se pare extraordinar este că nimeni nu se gândește să îl imite pe primarul Onțanu. Eu, dacă aș fi primarul altui sector, aș intra în competiție cu dânsul, aș încerca să fac mai mult și mai frumos. Ceea ce s-a întâmplat astăzi aici nu trebuie să rămână un fapt izolat. Întreaga națiune trebuie să facă efortul de a impune cultura. Astăzi, aici, după Țuțea și Eliade, l-am instalat pe al treilea român, Mircea Vulcănescu, un adevărat model pentru noi toți.



MĂRIUCA VULCĂNESCU

În puține cuvinte, dar pline de grație, aș vrea să mulțumesc tuturor celor care au făcut posibil evenimentul de astăzi (1 noiembrie a.c.). Înșirând ca mărgăritarele numele unora dintre aceștia - fie că sunt printre noi, fie că au trecut și ei în lumea dreptilor -, am să amintesc mai întâi pe Valentina Boștină, generoasa autoare a sculpturii de față, pe domnul Ion Papuc, a cărui dorință iată că se împlinește, fără a-l uita pe Ștefan Fay, datorită căruia am ajuns la dânsii. Totodată mulțumesc tuturor ostentitorilor care „au pus umărul” concret la înălțarea acestui monument-amintitor, „Denkmal”, cum este numit în altă limbă europeană. Vă mulțumesc și dumneavoastră, tuturor aici de față, care nu ați pregetat să îmi fiți alături într-un moment atât de emoționant... Și cum Mircea Vulcănescu, tatăl meu, avea darul premoniției, a pregătit pentru acest eveniment următoarea traducere a unei poezii foarte dragi lui, conștient fiind că nu va egala frumusețea originalului, decât în idee:

*Să-ți amintești, când eu voi fi plecat departe tare,
În țara de tăceri
Când n-o să-mi mai ții mâna iar, ca ieri,
Și drumu-n cale-mi nu va fi-ncurcat,
Să-ți amintești de mine, pe-nserat,
Când n-ai să-mi mai poți spune tot ce sperii;
Să-ți amintești numai.
Întârzat va fi răstimpul ăst de rugă și mângâieri.
Acum, dacă o clipă m-ai uita,
Ș-apoi ți-ai aminti iar... nu-i păcat
Căci, de-ntuneric ori stricare,
Va șterge, poate, urma gândului visat
Mai bine-i să surâzi, chiar de-i uita,
Decât să-ți amintești fiind întristat.
(de Georgina Christina Rosetti, în tălmăcirea tatei)*

Ca un bun augur, am nădejdea că acest chip simbolic al lui Mircea Vulcănescu va avea puterea să readucă „duhul dragostei frățești” în mințile și inimile oamenilor din această țară, pentru care el s-a jertfit în floarea tinereții.

Într-o epocă lipsită de modele, el trebuie luat drept model ideal! Ideal din foarte multe puncte de vedere. Inclusiv acela de a se sacrifica și de a risca să se compromită intrând în politică tocmai pentru a mai salva ceva. Spunea Ion Papuc că Mircea Vulcănescu a umblat cu banii, gândind filozofic. Vă rog să nu uitați că a umblat cu banii și a dublat tezaurul țării fără să se îmbogățească. Acesta este adevăratul model. Asta trebuie să învățăm de la Mircea Vulcănescu! Luându-i exemplul, n-am face decât un act de dreptate. Am împlini un lucru la care ținea foarte mult. Ar trebui ca toți românii să semene cu Mircea Vulcănescu. Acest lucru ni-l datorăm nouă înșine. Și sunt absolut sigură de asta.

ION PAPUC

Venind spre locul destinat sau predestinat monumentului, m-am întrebat ce legătură s-ar putea stabili între Valentina Boștină și Mircea Vulcănescu? Dincolo de faptul că această lucrare a fost făcută ca un gest de gentilețe față de doamna Măriuca Vulcănescu – Valentina, așa cum știți, era un om atât de generos –, trebuie spus că pe cei doi i-a unit acest vers din Ezra Pound: „Un om fără noroc și un nume care va veni”. Ei doi au avut această lipsă de noroc, sfârșind prea curând. Deopotrivă, ei sunt nume care vor veni. Pentru că, vedeți, la începutul anilor '90, Valentina a făcut acest portret când nu prea se știa de Mircea Vulcănescu. Iată că au fost necesari 20 de ani pentru ca el să fie scos într-un for public, fiind pe drumul către cei la care trebuie să ajungă. Cu această ocazie, aș vrea să amintesc că președintele Cehoslovaciei, Thomas Masaryk, un om cu studii de filozofie făcute temeinic cu profesori universitari de prim rang, la Sorbona, care publicase cărți în limba franceză, se adresa unui mare economist al nostru, întrebându-l de Mircea Vulcănescu: „Și ce mai face acel prinț al spiritului?”. Astăzi, aici, aveți portretul unui prinț al spiritului. Nu spus de cineva dintre noi, ci de o mare conștiință europeană. Pe de altă parte, aș îndrăzni să vă reamintesc cuvintele lui Emil Cioran, acest om care n-a avut nimic sfânt, care a refuzat credința, care a fost sarcastic cu tot ceea ce părea sfânt și care, numai despre Mircea Vulcănescu, a rostit: „El este evadatul dintr-o icoană”. Și pentru asta, el rememorează o poveste hasidică despre un suflet care n-a fost virtual în Adam, atunci când Adam a căzut în păcat. El îl vede pe evreul din acea povestire, ca și pe Mircea Vulcănescu, drept un om care a fost scutit de Dumnezeu de a cădea în păcat. Eu cred, iertați-mi cutezanța, că primul dintre martirii închisorilor comuniste, care ar trebui trecut în calendar, ar fi Mircea Vulcănescu. Cât despre Valentina, trebuie să vă spun că această lucrare nu este una specifică ei. Sper că și un alt tip de sculptură să fie așezată aici, în Parcul Sfântul Ștefan, pentru că doar atunci se va vedea în toată complexitatea ceea ce a reprezentat ea. Am fost anul trecut în Germania, la Offenburg, la granița cu Franța, și am văzut două dintre sculpturile realizate de Valentina Boștină acolo. Trebuie să vă mărturisesc faptul că acele sculpturi arătau de parcă tocmai ar fi fost terminate atunci. Atât de impecabil erau întreținute. Din păcate, la noi, blestemul Mănăstirii Argeșului pare să fi cuprins toate monumentele. Totul se surpă, se degradează. Iată de ce Germania e atât de avansată economic și financiar, fiind considerată motorul economiei europene. Fiindcă și cultura sa este impecabilă. Dacă tinerii de astăzi vor privi cu atenție spre Mircea Vulcănescu, și nu mă îndoiesc că o vor face, vor vedea alt tip de român. Era, într-adevăr, un alt tip, era finanțist, era filozof, și nu oricum, ci profesor de filozofie! Era un om de o rigoare extraordinară! Mănuia banii, dar pentru el banii aveau o formă abstractă! Pentru el mănuierea banilor reprezenta un exercițiu de gândire. Ei bine, tocmai acum, într-un moment în care țara se îndatorează incredibil trebuie să ne amintim că, în plină perioadă de război, când economia se confrunta cu o puternică hemoragie, frontul înghițind sume uriașe, grație capacității lui Mircea Vulcănescu și a lui Petre Țuțea, cei doi ducând tratative economice ale României cu alte state, nu numai că România n-a intrat în colaps, ci și-a dublat finanțele ca de pozit în aur și în monedă liber convertibilă. Așa lucrau acei oameni! Pentru că ei nu erau doar simpli finanțisti, nu erau simpli oameni politici, ci erau, deopotrivă, oameni de cultură!